

1 TIMOTHEUS

5:19-6:19

Over oudsten, dienstbaarheid en de tegenstelling tussen godsvrucht met tevredenheid en geldzucht.

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/1-timotheus/5-19-6-19

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Het onderhoud van oudsten	3 min	5
2	Beschuldigingen tegen oudsten toetsen	6 min	6
3	Zondigende oudsten openbaar terechtwijzen	2 min	10
4	Openbare kritiek op christelijke leiders	3 min	11
5	Oudsten niet overhaast aanstellen	3 min	13
6	Timotheus en het gebruik van wijn	5 min	14
7	Paulus' aanwijzingen voor slaven	5 min	16
8	Slavernij en het westerse gelijkheidsideaal	4 min	19
9	Christelijke meesters en hun slaven	6 min	21
10	Gedrag dat Gods naam eer aandoet	2 min	25
11	Onrecht verdragen naar Jezus' voorbeeld	3 min	26
12	Werken voor een gelovige meester	3 min	28
13	Valse leer en de bedelingenleer	5 min	30
14	Jezus' onderwijs geldt voor de gemeente	5 min	32

15	Godsdienst gebruiken om geld te verdienen	2 min	35
16	Marjoe Gortner en gespeelde vroomheid	4 min	36
17	Letterlijke vertalingen en parafrases	2 min	37
18	Aanbevelingsbrieven en betrouwbare leraren	3 min	39
19	Godsvrucht en tevredenheid als echte rijkdom	4 min	41
20	Tevreden met voedsel en kleding	3 min	43
21	Tevredenheid in armoede en overvloed	3 min	45
22	Leven met de eeuwigheid voor ogen	4 min	46
23	Tevredenheid, ascese en bezit	4 min	48
24	Het geestelijke gevaar van rijk willen worden	4 min	51
25	De waarde van geld ligt in het geven	2 min	53
26	De sluipende gevaren van hebzucht	2 min	54
27	Steeds meer rijkdom najagen	2 min	55
28	God dienen en het geloof bewaren	5 min	56
29	De goede strijd van het geloof	2 min	59

30	Timotheus' goede belijdenis	3 min	61
31	Trouw blijven wanneer de dood dreigt	3 min	62
32	Gods onsterfelijkheid en ontoegankelijk licht	3 min	64
33	Rijken leren op God te vertrouwen	3 min	66
	Om verder te lezen		67

1

Het onderhoud van oudsten

—een letterlijk citaat van Jezus toen Hij de twaalf op een zendingsreis uitstuurde. Hij zei tegen hen dat ze geen beurs of tas of extra geld moesten meenemen, want:

Blijf in dat huis en eet en drink wat u door hen voorgezet wordt, want de arbeider is zijn loon waard. Ga niet van het ene huis naar het andere huis.

LUKAS 10:7

Dat wijst erop dat ze niet zelf in hun onderhoud hoefden te voorzien. Ze moesten zich gewoon bezighouden met de prediking, en God, voor Wie ze werkten, zou hun loon betalen. Ze moesten gewoon op God vertrouwen voor hun onderhoud. Natuurlijk spreekt het vanzelf dat God hun loon zou geven via de giften van mensen die baat hadden bij hun werk.

Paulus haalt dat hier op die manier aan. Als je baat hebt gehad bij de bediening van het Woord, bij de gemeente en bij de oudsten van de gemeente, dan zijn zij hun loon waard. Loon moet hier niet per se als salaris worden vertaald, want het is duidelijk dat wat wij een salaris noemen — een maandelijks of jaarlijks bedrag dat wordt uitbetaald — in die dagen onbekend was. Loon was wat iemand aan het einde van de dag betaald kreeg voor het werk dat hij die dag had gedaan. Het kwam er in wezen op neer dat hij genoeg geld had om die dag te eten en de volgende dag terug te komen, weer een dag te werken en daarvoor betaald te krijgen. Als we tegenwoordig aan iemands loon denken, denken we aan moderne banen met salarissen enzovoort. Het is in wezen gewoon een vergoeding voor gedaan werk.

Mattheüs 10:10 zegt:

of van een reiszak voor onderweg of twee stel onderkleden of sandalen of een staf. Want de arbeider is zijn voedsel waard.

MATTHEÛS 10:10

Dat was bij het uitzenden van de twaalf, om precies te zijn. In Lukas 10:7, bij het uitzenden van de zeventig, zegt Hij:

Een arbeider verdient zijn loon.

Het exacte citaat komt uit Lukas 10. Dat gaat over het uitzenden van de zeventig, en het niet helemaal exacte citaat staat in Mattheüs 10:10.

Paulus haalt het Oude Testament en Jezus aan als zijn gezag hiervoor. Je voorziet in het onderhoud van de leiders, vooral van hen die arbeiden in het Woord en de leer, omdat het, ten eerste, overeenkomt met het onderwijs van het Oude Testament en, ten tweede, overeenkomt met wat Jezus onderwees.

2

Beschuldigingen tegen oudsten toetsen

Neem tegen een ouderling geen beschuldiging aan, tenzij er twee of drie getuigen zijn. Wijs hen die zondigen, in tegenwoordigheid van allen terecht, opdat ook de anderen vrees zullen hebben.

1 TIMOTHEÛS 5:19-20

Ik kan het volgende vers er maar beter ook bij lezen.

Ik bezweer u, ten overstaan van God en de Heere Jezus Christus en de uitverkoren engelen, dat u deze dingen in acht neemt zonder vooroordeel en zonder iets uit partijdigheid te doen.

1 TIMOTHEÛS 5:21

Een deel van het eren van een oudste is dat je hem niet snel verdenkt. Je geeft hem het voordeel van de twijfel. Iemand die een publieke figuur is, is over het algemeen vaker het doelwit van kritiek. Of dat nu terecht of onterecht is, alleen al het feit dat hij in de publieke belangstelling staat, betekent dat meer mensen een mening over hem hebben dan over iemand van wie ze niet weten dat hij bestaat, of die niet erg zichtbaar is. Iemand die meer zichtbaar is, kan er wel op rekenen dat hij meer kritiek krijgt. Misschien ook meer lof, maar kritiek hoort erbij.

Een bevriende voorganger sprak eens met een oudste die veel onterechte roddels over zich heen kreeg. De voorganger zei: 'Als je de taak van de bediening op je neemt, moet je gewoon een kogelwerend vest aantrekken. Dat hoort er nu eenmaal bij. Dat neem je op de koop toe.' Dat is waar. De kans is groot dat een oudste beschuldigd wordt, en het kan heel goed zijn dat je beschuldigingen tegen oudsten hoort. Misschien hoor je iemand zeggen: 'Hij heeft dit gezegd; hij heeft dat gedaan. Daardoor leeft hij in zonde, of hij is hierom arrogant en hoogmoedig.' Als je het maar uit één bron hebt gehoord, zegt Paulus, besteed er dan geen aandacht aan. Zelfs Jezus Zelf zei:

In de mond van twee of drie getuigen zal elk woord vaststaan.

MATTHEÛS 18:16

Daarmee haalde Hij het Oude Testament aan.

'Verbind je dit dan met vers 1:

Vaar niet uit tegen een oude man, maar spoor hem aan als een vader, jonge mannen als broers,

1 TIMOTHEÛS 5:1

?’

Nee, dat doe ik niet. Ik zou zeggen dat het eerste over oudere mannen in het algemeen gaat. Nu heeft hij het specifiek over zichtbare leiders die het ambt van oudste bekleden. Hij zegt dat je ervoor moet zorgen dat er een vaststaand getuigenis tegen de man is. Zelfs in de tijd van het Oude Testament kon iemand niet veroordeeld worden als er maar één getuige tegen hem was. Hij zegt:

Ga niet zomaar in op een beschuldiging.

Je moet een beschuldiging als onwaar beschouwen, tenzij die van twee of meer getuigen komt. In dat geval zijn twee of meer getuigen voldoende om een zaak vast te stellen.

Dat maakt het wat lastig, want ik maak vaak mee dat mensen naar me toe komen en praten over een voorganger of iemand die ze kennen, of misschien iemand die ik zelf niet eens erg goed ken. Ze zeggen dan: ‘Deze persoon heeft dit of dat gedaan.’ En dat kleurt mijn kijk op die persoon, terwijl ik die voorganger misschien nog nooit ontmoet heb. Misschien heb ik die man nog nooit ontmoet. Dat gebeurde de laatste keer dat ik in Santa Cruz was. Een aantal mensen kwam naar me toe met klachten over hun voorgangers en oudsten, en ik had hun voorgangers en oudsten nog nooit ontmoet. Ik weet het niet. In sommige van die gevallen kreeg ik twee of drie getuigen tegen hen, onafhankelijke getuigen. En ik heb reden om te geloven dat het getuigenis tegen hen waarschijnlijk waar is, omdat twee of drie getuigen dat zeggen. Maar de eerste keer dat iemand naar me toe kwam en me over die of die voorganger vertelde, dacht ik: ‘Wat moet ik hiermee? Natuurlijk ben ik hoe dan ook niet in een positie om er iets aan te doen. Maar zolang ik het niet uit een tweede of derde bron hoor, ben ik verplicht ervan uit te gaan dat dat niet waar is over die persoon.’

Ik heb meegemaakt dat de vrouw van een man die evangelist was, en oudste in de gemeente waar ik deel van uitmaakte, naar me toe kwam en me vertelde over allerlei zonden in zijn leven. Ik zei tegen haar: „Tjonge, dit brengt me in een lastig parket.” Ik was oudste in de gemeente. Hij was oudste in de gemeente. Zijn vrouw vertelde me over seksueel wangedrag en dat soort dingen in zijn leven. Ik zei: „Ik weet niet wat ik

hiermee moet doen. Wat je me vertelt, zijn dingen die waarschijnlijk alleen jij weet. Toch staat de Bijbel me niet toe hiernaar te handelen of dit aan te nemen, tenzij er een tweede getuige van is. En die komt er misschien wel nooit.”

Uiteindelijk liet God zijn zonden aan het licht komen, zodat er meer getuigen waren, en later werd er tucht op hem uitgeoefend.

„Zou het in zulke gevallen, wanneer het om een getuige gaat die over het algemeen behoorlijk goed op de hoogte zou zijn, misschien een goed idee zijn om het op zijn minst aan de persoon zelf te vragen?”

Ja. Ik heb het die man inderdaad gevraagd, maar hij was ook een leugenaar. Het probleem is dat je misschien denkt: „Zijn vrouw zal het toch zeker wel weten.” Maar iedereen die huwelijken heeft begeleid, weet dat je niet kunt vertrouwen op het getuigenis van een vrouw tegen haar man, of op het getuigenis van een man tegen zijn vrouw. Niet omdat ze leugenaars zijn, maar omdat ze, wanneer ze met elkaar in conflict zijn, de dingen door verschillende brillen bekijken. Ze hebben een verschillende manier om gedrag uit te leggen, en ze geven er een andere draai aan. Je hoort het verhaal van de man en het verhaal van de vrouw, en je zegt: „Weten jullie zeker dat jullie het hier over hetzelfde huwelijk hebben?”

Je kunt niet vertrouwen op het getuigenis van een vrouw tegen haar man. Ik zei tegen haar: „Ik geloof niet dat je een leugenaar bent, maar ik kan jouw getuigenis pas behandelen als iets waarnaar ik kan handelen als het verder bevestigd wordt”, want hij is een oudste in de gemeente. Uiteindelijk heeft God het inderdaad aan het licht gebracht. Maar je moet oudsten eren vanwege hun werk. Een deel van die eer is eer die je eigenlijk aan iedereen zou moeten geven, zelfs aan iemand die geen oudste is: als je maar één beschuldiging hoort en er geen bevestiging is, geef iemand dan het voordeel van de twijfel. Iedereen heeft wel vijanden. Over iedereen gaan wel roddels rond, waar of niet waar. Zolang het niet bevestigd is, moet je het niet geloven en er niet naar handelen.

3

Zondigende oudsten openbaar terechtwijzen

Maar de volgende uitspraak sluit daarop aan:

degenen die zondigen Daarmee worden die oudsten bedoeld die zondigen. Als je twee of drie getuigen hoort die een ander ergens van beschuldigen, dan heb je een getuigenis dat vaststaat. Daarom kun je concluderen dat die man gezondigd heeft, en dan moet je hem terechtwijzen:

Wijs hen die zondigen, in tegenwoordigheid van allen terecht, opdat ook de anderen vrees zullen hebben.

1 TIMOTHEÛS 5:20

Het is heel belangrijk dat we begrijpen dat dit gaat over oudsten die zondigen. Je hoeft niet noodzakelijk iedere zondaar in het bijzijn van allen terecht te wijzen. Voor degenen die leidinggeven, degenen die onderwijzen, geldt, zoals Jakobus ons zegt:

U moet niet allemaal leermeesters willen zijn, mijn broeders. U weet immers dat wij dan een strenger oordeel zullen ontvangen.

JAKOBUS 3:1

Ze worden naar een hogere maatstaf beoordeeld. Ze hebben een grotere verantwoordelijkheid.

Jezus gaf aan dat als iemand tegen je zondigt, je onder vier ogen naar die persoon toe gaat en probeert het op te lossen. Als het daar niet lukt, probeer je het nog steeds zo veel mogelijk privé te houden. Ga met twee of drie getuigen. Als het dan wordt opgelost, houd het dan helemaal een privéaangelegenheid. Als verscheidene van zulke pogingen niet werken, dan maak je het openbaar. Maar bij een oudste hoef je blijkbaar niet al die stappen te doorlopen. Hij is een publiek figuur. Door zijn ambt te aanvaarden, heeft hij een grotere verantwoordelijkheid op zich genomen en heeft hij

zich kwetsbaarder gemaakt, en hij hoort niet te zondigen. Als hij zondigt, moet hij daar in het openbaar op aangesproken worden, omdat zijn zonden vaak een openbare uitwerking hebben, in ieder geval op de hele gemeente.

We kennen natuurlijk een geval hier in deze plaats, waarbij een oudste jarenlang in het geheim in overspel leefde. Toen dat ontdekt werd, moest het openbaar worden gemaakt. Het was niet genoeg om alleen onder vier ogen naar hem toe te gaan en te zeggen: „Hou daar nu mee op”, waarop hij zegt: „Goed, ik zal ermee ophouden.” Zijn leven had invloed gehad op de hele gemeente. Daarom moest hij voor de hele gemeente onmaskerd worden, zodat degenen die door hem beïnvloed waren, in wezen zouden weten wat hij had gedaan.

4

Openbare kritiek op christelijke leiders

Dave Hunt is er soms van beschuldigd dat hij niet de juiste procedures heeft gevolgd toen hij *Seduction of Christianity* schreef. Hij citeerde namelijk een aantal christelijke leiders, oudsten en voorgangers enzovoort, en zei dat wat zij zeiden verkeerd was. Hij noemde hen bij naam, en hij kreeg veel kritiek. Mensen zeiden: „Heb je met deze mannen de stappen uit Mattheüs 18 doorlopen? Ben je naar Paul Yonggi Cho gegaan? Ben je naar Robert Schuller gegaan? Ben je naar John Wimber gegaan? Ben je naar al deze mannen gegaan en heb je hierover onder vier ogen met hen gesproken voordat je hen openlijk aan de kaak stelde?”

Hij zegt: „Nee. Het is heel moeilijk om een gesprek met Paul Yonggi Cho te krijgen. Hij is toevallig de voorganger van de grootste gemeente ter wereld, met een half miljoen mensen in zijn gemeente. Hij is een veelgevraagd man.”

Hij had John Wimber verschillende keren gebeld en was geen enkele keer teruggebeld. Maar hij zegt: „Mattheüs 18 is hier niet van toepassing. Ik heb het niet over een persoon die tegen mij gezondigd heeft. We hebben het over leiders van de kerk die hun opvattingen openbaar hebben gemaakt, en iedereen die zijn opvattingen openbaar maakt, kan daarop ook in het openbaar worden weerlegd.”

Dat is de ethiek van het publiceren. Dat is altijd zo geweest. Christelijke schrijvers hebben dat altijd geweten. Al in de dagen van Augustinus, en zelfs daarvoor, hadden Justinus de Martelaar en Irenaeus en Tertullianus debatten met ketters gepubliceerd, enzovoort. Als je met je opvattingen naar buiten treedt, kun je daar publiekelijk voor terechtgewezen worden. En als je een publiek figuur bent en je zondigt, kun je daar eveneens publiekelijk voor terechtgewezen worden. Je valt in dat opzicht in een andere categorie dan de gemiddelde persoon.

En dus:

degenen die op zondigen worden betrapt, moeten in het bijzijn van iedereen worden terechtgewezen, zodat de anderen ook bang worden.

Dat wil zeggen: zodat de gemeente zal beseffen dat zonde iets slechts is, en andere oudsten zelf voorzichtig zullen zijn, of voorzichtiger. En hij zegt:

Ik bezweer u, ten overstaan van God en de Heere Jezus Christus en de uitverkoren engelen, dat u deze dingen in acht neemt zonder vooroordeel en zonder iets uit partijdigheid te doen.

1 TIMOTHEUS 5:21

Maar er bestaat een neiging om je favoriete christenen hun gang te laten gaan. Vooral Timotheus zou met de meeste van deze oudsten goed bevriend zijn. Als je zonde in hun leven ziet, wees dan niet partijdig. Zeg niet: 'Nou, ik zal hem niet publiekelijk terechtwijzen, want ik mag die man tenslotte graag.' Nee, doe dit zonder partijdigheid. Laat in die situatie recht geschieden zonder dat je persoonlijke gevoelens in de weg staan.

5

Oudsten niet overhaast aanstellen

Nu vers 22:

Leg niemand haastig de handen op en heb geen deel aan zonden van anderen. Bewaar uzelf rein. Drink niet langer alleen water, maar gebruik een kleine hoeveelheid wijn, voor uw maag en uw veelvuldige kwalen. Van sommige mensen zijn de zonden overduidelijk en gaan die aan hun veroordeling vooraf. Bij anderen komen zij achteraf openbaar. Evenzo zijn ook de goede werken overduidelijk en die waarmee het anders gesteld is, kunnen niet verborgen blijven.

1 TIMOTHEÛS 5:22-25

Hij heeft het nog steeds over het aanstellen van oudsten. Wanneer hij zegt:

Leg iemand niet te snel de handen op, bedoelt hij: stel een man niet voortijdig aan als oudste. Waarom? Omdat de verzen 24 en 25 dat duidelijk maken. Je kunt niet altijd meteen weten met wat voor iemand je te maken hebt. Als je iemand maar even hebt meegemaakt, weet je misschien nog niet wat het karakter van die man is. De zonden van sommige mannen zijn zichtbaar, maar bij anderen komen ze pas later aan het licht. Je kunt te maken hebben met een man die een zondaar is, maar wiens zonden vrij goed verborgen zijn. En die zullen later aan het licht komen, nadat je hem de handen hebt opgelegd.

En dan zit je in de problemen, want door hem de handen op te leggen, heb je zijn activiteiten goedgekeurd. Je hebt je goedkeuring aan hem gegeven. Je hebt hem de vrije hand gegeven om leider in de gemeente te zijn. En als hij dat niet waardig blijkt te zijn, ben jij verantwoordelijk en deel je in de schuld. Je hebt deel aan zijn zonden. Als je een man overhaast de handen oplegt en hij vervolgens in zonde gaat leven, dan komt

de schuld daarvan op jou neer. Jij bent degene die hem tot oudste heeft aangesteld. Jij bent degene die overhaast heeft gehandeld. Wees dus voorzichtig. Wacht. Hij zei eerder:

Laat ze eerst op de proef worden gesteld, Bij sommige mensen kun je hun zonden meteen zien en zeggen: ‘O, hij zou geen oudste moeten zijn.’ Maar andere mannen hebben evenveel zonden, alleen houden ze die beter verborgen, en komen hun zonden pas later aan het licht. Wat moet je dus doen? Wacht tot je iemand al lange tijd kent voordat je overweegt hem in die functie aan te stellen.

Zo zijn ook de rechtvaardige daden van sommige mannen voor iedereen zichtbaar. Anderen doen hun goede werken meer in het verborgene en in het geheim, maar uiteindelijk zullen die niet verborgen blijven. Uiteindelijk zullen hun goede werken door God van de daken worden geschreeuwd. Maar het punt hier is dat je op grond van een eerste indruk niet altijd kunt zeggen met wat voor man je te maken hebt. Stel hem dus niet overhaast aan.

6

Timotheus en het gebruik van wijn

Nu moet ik iets zeggen over vers 23. Vers 23 vloeit waarschijnlijk voort uit de laatste zin van vers 22. Wanneer hij zegt:

Doe niet mee aan de zonden van anderen, maar houd jezelf zuiver, is de gedachte dat je je eigen reinheid hebt aangetast als je een oudste aanstelt die dat niet waardig is, en hij verkeerde dingen doet waarvoor jij verantwoordelijk wordt. Je hebt je eigen geweten aangetast, omdat je een partner bent geworden van een man die een zondaar is. Handoplegging wijst op een zekere verbondenheid en gemeenschap en instemming en goedkeuring. En door dat te doen, werp je een smet op je eigen karakter en reputatie. Bewaar dus jezelf rein.

En nadat hij dat had gezegd, dacht Paulus kennelijk aan één punt waarop Timotheus misschien probeerde zichzelf reiner te bewaren dan nodig was. Timotheus wist, of Paulus had hem in elk geval verteld, dat een oudste niet aan veel wijn verslaafd mocht

zijn. Helemaal niet aan wijn verslaafd mocht zijn. Hij wist ook dat Paulus ergens anders had gezegd:

Daarom, als het voedsel mijn broeder doet struikelen, dan zal ik in eeuwigheid geen vlees meer eten, opdat ik mijn broeder geen oorzaak geef tot struikelen.

1 KORINTHE 8:13

Dat zei hij in 1 Korinthe. [Vertalersnoot: de spreker betreft ook wijn bij zijn parafrase; 1 Korinthe 8:13 noemt voedsel en vlees.] Timotheus wist dus dat sommige mensen door het drinken van wijn ten val gebracht zouden worden, en leiders behoren op dit gebied bijzonder voorzichtig te zijn. En het lijkt erop dat Timotheus was gestopt met wijn drinken en alleen nog water dronk. Misschien gaf hij hiermee zelfs enigszins toe aan ascetisme, want er was ascetisme in de gemeente. Timotheus zei misschien uit naastenliefde: ‘Ik wil deze mensen met hun ascetische ideeën geen aanstoot geven.’

Wijn drinken was normaal. De meeste christenen dronken het. Ze mengden het gewoonlijk met water, en dat deden ze omdat het water ondrinkbaar was. In veel derdewereldlanden is dat nog steeds zo. Wijn aan het water toevoegen was een manier om het te zuiveren. De alcohol hielp microben te doden. Ze wisten niets van microben, maar ze deden het toch. Ze merkten dat ze geen amoebendysenterie kregen als ze wijn aan hun water toevoegden.

Blijkbaar had Timotheus, om zichzelf rein te bewaren, wat hij heel graag wilde, misschien onverstandig besloten: ‘Ik ga zo rein zijn dat ik zelfs geen wijn in mijn water doe. Ik zal alleen maar water drinken.’ Maar dat was niet gezond, en hij had vaak maagklachten.

Vroeger dacht ik dat Paulus hier bedoelde: ‘Je hebt chronische maagklachten waarvan niemand weet waar ze vandaan komen, en je kunt die behandelen met wijn als medicijn.’ Maar nu zie ik het iets anders. Ik denk dat hij bedoelt: ‘Je maagklachten komen doordat je dat water drinkt. Je hebt waarschijnlijk chronische

amoebendysenterie. Dus wat je moet doen, is wat wijn aan je water gaan toevoegen, zoals iedereen doet. Wees toch niet zo'n asceet. Probeer niet zo rein te zijn dat je zelfs geen wijn aanraakt, want dat is gewoon niet verstandig. Het water is niet goed.

Drink niet langer alleen water, maar gebruik een kleine hoeveelheid wijn, voor uw maag en uw veelvuldige kwalen.

1 TIMOTHEUS 5:23

Niemand anders doet dat. Doe er wijn bij. Drink een beetje wijn. Je maag heeft het nodig vanwege je veelvuldige kwalen, enzovoort.'

Daarna gaat hij weer verder met die dingen. Maar het is een terzijde. In vers 23 wijkt hij af van het hoofdonderwerp, maar daar is wel aanleiding toe, omdat hij Timotheus aanspoort zichzelf rein te bewaren. Ongetwijfeld beseft Paulus dat Timotheus al iemand is die geneigd is zichzelf rein te bewaren, misschien in sommige opzichten wel te rein. Misschien is hij op dit punt iets te gewetensvol, en daarom zegt hij: 'Luister eens. Ik bedoel niet zo rein dat je helemaal geen wijn drinkt. Ik besef dat je wijn hebt vermeden, en dat gaat een beetje te ver, want het water dat je drinkt maakt je ziek. Doe er dus wijn bij, net zoals iedereen.'

Hij pleit er niet per se voor om onverdunde wijn te drinken, want in de oudheid dronken mensen gewoonlijk geen onverdunde wijn. Ze mengden die met water om het water te zuiveren. Het was een gebruikelijke drank bij de maaltijd.

7

Paulus' aanwijzingen voor slaven

In 1 Timotheus hoofdstuk 6 lijken de verzen 1 en 2 erg uit de toon te vallen. In zekere zin zijn ze heel kenmerkend voor Paulus. Dat wil zeggen: ze lijken sterk op wat hij in andere brieven zegt. Op sommige punten verschillen ze van wat hij in andere brieven over hetzelfde onderwerp zegt. Ze lijken alleen niet zo goed in het verband te passen. Dat wekt bij ons de indruk dat Paulus, omdat hij een persoonlijkere en informelere brief schrijft, er iets tussendoor gooit dat hem te binnen schiet, ook als de onmiddellijk voorafgaande context daar geen aanleiding toe geeft.

Het is mogelijk dat sommigen een verband met de context zien. Ik heb dat niet gezien. Het is me ontgaan. Het is net als wanneer hij in vers 23 van het vorige hoofdstuk een zijpad inslaat om Timotheus wat persoonlijk advies te geven over zijn eigen gewoonten op het gebied van gezondheid. Dat staat niet helemaal los van wat hij daarvoor besprak. Maar het houdt niet echt rechtstreeks verband met wat hij daarvoor besprak.

Aan het eind van hoofdstuk 5 heeft hij het over het aanstellen van oudsten. Hij heeft het erover dat je moet oppassen dat je mannen niet voortijdig en overhaast aanstelt, enzovoort. In vers 23 lijkt hij daar helemaal van af te wijken, maar even, en daarna komt hij erop terug.

Nogmaals, de reden dat hij even dat zijpad insloeg over het drinken van wijn en water, is dat hij zojuist iets had gezegd dat bij zijn onderwerp paste:

Houd jezelf zuiver.

Het was alleen zo dat die woorden hem deden denken aan iets wat te maken had met hoe Timotheus zichzelf rein bewaarde. Daarin sloeg Timotheus bijna te ver door. Daarom voegt hij die persoonlijke opmerking aan Timotheus toe: ‘Luister eens, je bent niet erg gezond. Ga nu wijn drinken.’

Ook hier kan er iets in zijn woorden zijn geweest waardoor hem een aanwijzing voor dienaren te binnen schoot. Laat ik dat eerst even voorlezen, en daarna zal ik mijn opmerkingen erbij geven.

Dienstknechten die het slavenjuk dragen, moeten hun eigen meester alle eer waard achten, opdat de Naam van God en de leer niet gelasterd worden. En zij die gelovige meesters hebben, mogen hen niet minachten, omdat zij broeders zijn. Zij moeten hen juist des te meer dienen, omdat zij gelovig en geliefd zijn, en mede deelhebben aan deze weldaad. Onderwijs deze dingen en spoor ertoe aan.

1 TIMOTHEÛS 6:1-2

Zoals we weten, geeft Paulus ook elders onderwijs over dienaren en meesters, zowel in Efeze als in Kolossenzen, en Petrus doet dat ook in 1 Petrus hoofdstuk 2. Maar in die andere gevallen laten zowel Paulus als Petrus hun aanwijzingen voor meesters en dienaren volgen door aanwijzingen voor mannen en vrouwen, en kinderen en ouders. Met andere woorden, wanneer dit onderwerp ter sprake komt, dat dienaren zich aan hun meesters onderwerpen, maakt het gewoonlijk deel uit van een groter gedeelte over onderwerping in het algemeen. Of dat nu in Kolossenzen, Efeze of 1 Petrus is. Het gaat over mensen die hun rol aanvaarden, of dat nu een ondergeschikte rol is of een rol waarin ze gezag hebben.

Op al die plaatsen die ik noemde, gaat de aansporing aan dienaren gepaard met een overeenkomstige aansporing aan meesters. De aansporing aan vrouwen gaat gepaard met een overeenkomstige aansporing aan mannen. Naast de aansporing aan kinderen staat een overeenkomstige aansporing aan vaders, zoals je weet doordat je die andere gedeelten hebt bestudeerd, de gedeelten van Paulus.

Dit is anders, in de eerste plaats omdat hier niet wordt verwezen naar de onderwerping van vrouwen aan hun mannen of van kinderen aan hun ouders. Dit is een gedeelte waarin hij alleen dienaren aanspreekt, blijkbaar omdat de dienaren in Efeze deze informatie nodig hadden. In de tweede plaats geeft hij hier, anders dan op al die andere plaatsen, geen overeenkomstige aansporing aan de meesters. Hij spreekt hier alleen tot de dienaren. Hij spreekt niet tot de meesters, zoals hij en Petrus dat gewoonlijk doen. Hij spreekt alleen tot de dienaren.

In dat opzicht verschilt dit van de andere instructies van Paulus. Maar wat hij tegen de dienstknechten zegt, is hetzelfde als wat hij elders tegen dienstknechten zegt. Zelfs dat is misschien kenmerkend apostolisch, in die zin dat hij iets tegen de dienstknechten zegt wat wij van nature niet zo gauw zouden zeggen.

8

Slavernij en het westerse gelijkheidsideaal

Wij als christenen, opgegroeid met westerse ideeën en in de westerse cultuur van de twintigste eeuw, zijn gewend aan het idee van de vrijheid en onafhankelijkheid van alle mensen, de gelijkheid van alle mensen en het recht van alle mensen op een gelijke positie of gelijke kansen. In onze seculiere cultuur wordt het zelfs als een van de grootste zonden beschouwd om iemand een gelijke kans te ontnemen vanwege zijn ras, geslacht, leeftijd of wat dan ook. Onze westerse cultuur lijkt erdoor geobsedeerd te zijn ervoor te zorgen dat niemand kansen krijgt die anderen niet krijgen.

Een van de dingen die in onze cultuur het meest onverdraaglijk zijn, is het idee dat de ene mens een ander als zijn slaaf zou beschouwen. Dat de ene mens op grond van zijn maatschappelijke positie op zichzelf meer rechten zou hebben dan een ander. En dat de ene mens werkelijk aan een ander zou toebehoren en diens eigendom zou zijn, en volledig verplicht zou zijn al zijn rechten op te geven ter wille van die man die zijn meester wordt genoemd. Dat is weerzinwekkend voor onze cultuur.

Er is inderdaad een tijd geweest waarin slavernij en deze opvattingen in ons eigen land aanvaardbaar waren, en waarin er blijkbaar veel misbruik van werd gemaakt. Maar het geweten van de meerderheid, die vooral uit de noordelijke staten bestond, kwam er zo heftig tegen in opstand dat het er eens en voor altijd een einde aan maakte. Hoewel het pas iets meer dan honderd jaar geleden is dat de slavernij in onze cultuur werd afgeschaft, denk ik dat die in Groot-Brittannië en hun cultuur nog recenter werd afgeschaft. Ik weet niet meer precies wanneer Wilberforce en die anderen de campagne tegen de slavernij in Groot-Brittannië leidden. Maar hoewel het niet veel meer dan een eeuw geleden is dat onze eigen cultuur slavernij vanzelfsprekend vond, zijn we er in de afgelopen eeuw zo anders over gaan denken dat we het weerzinwekkend vinden.

Het is bijna alsof we ons niet kunnen voorstellen dat iemand ooit heeft kunnen geloven dat een goed mens slaven zou kunnen bezitten. Hoe een christen het op welke manier dan ook heeft kunnen rechtvaardigen dat hij slaven had. Het gaat zo tegen alles

in wat onze cultuur aanvoelt als juist. Toch dachten Paulus en Petrus en anderen er blijkbaar niet helemaal zo over.

Het is waar dat Paulus niet vond dat God bevooroordeeld was ten gunste van een bepaalde groep mensen. Hij geloofde wel dat alle mensen gelijke rechten hadden in het Evangelie, dat wil zeggen, om behouden te worden en Gods gunst en zegen te ervaren, enzovoort. Maar hij leerde niet dat alle maatschappelijke klassen moesten verdwijnen.

Ik zeg niet dat Paulus die verschillen zou hebben ingevoerd als ze niet al hadden bestaan. Ik zeg niet dat het bestaan van maatschappelijke klassen, waaronder slaven en vrije mensen, een goddelijke instelling is die Paulus zou hebben ingevoerd als die er niet was geweest. Maar blijkbaar was het een instelling die, zolang die bestond, niet al te aanstootgevend was, en waarbinnen christenen tevreden moesten zijn met hun leven.

Als Paulus zich in al zijn geschriften over dit onderwerp alleen tot de slaven had gericht, zouden we kunnen denken: nou, hij legt zich er gewoon bij neer dat ze geen andere keus hebben. Als hij zegt:

Vermaan de slaven dat zij hun eigen meester onderdanig zijn en dat zij hun in alles welbehaaglijk zijn, zonder tegen te spreken,

TITUS 2:9

dan is dat omdat ze hierin geen keus hebben. De slavernij zal niet door de slaven worden afgeschaft. Dat moet van de kant van de meester komen. Aangezien alle christenen die ermee te maken hebben aan de kant van de slaven staan, kun je hun net zo goed gewoon zeggen dat ze het moeten verdragen zonder te klagen. Dat is in wezen wat Paulus hun ook zei te doen. Verdraag het zonder te klagen, en:

Slaven, wees, evenals aan Christus, gehoorzaam aan uw heer naar het vlees, met vrees en beven, oprecht van hart, niet met ogendienst, als mensenbehagers, maar als slaven van Christus; doe zo van harte de wil van God, en dien met bereidwilligheid de Heere en niet de mensen.

EFEZE 6:5-7

9

Christelijke meesters en hun slaven

Maar het probleem is dat hij zich ook richtte tot christelijke meesters die slaven bezaten. En het was nooit een onderdeel van zijn instructies aan hen dat ze hun slaven moesten vrijlaten. Daar blijkt dat Paulus anders denkt dan onze moderne cultuur. Tegen iemand die in een onderdrukkende situatie verkeert, zouden we kunnen zeggen: 'Nou, broeder, het leven is vol ontberingen, en ik heb met je te doen vanwege je situatie. Aanvaard die als Gods wil voor jou.'

En ook Paulus zegt iets in 1 Korinthe 7. Hij zegt:

Jullie slaven, als je vrij kunt worden, maak dan van die mogelijkheid gebruik.

1 KORINTHE 7:21

Dat wil zeggen, als de gelegenheid zich voordoet, als je je vrijheid aangeboden krijgt, neem die dan aan. Hij zei:

Je hoeft geen slaaf te blijven als je een reële mogelijkheid hebt om vrij te worden.

1 KORINTHE 7:21

Maar hij zegt:

Als je die mogelijkheid niet hebt, maak je er dan niet druk om. Maak je geen zorgen. Blijf gewoon slaaf.

1 KORINTHE 7:21

We zouden kunnen begrijpen dat je slaven dat advies geeft. En misschien zouden wij slaven hetzelfde advies geven als we binnen een instelling leefden waarin we daarmee te maken hadden: een christelijke slaaf die geen andere keus had. Maar stel dat een christelijke meester bij ons om raad zou komen. Of stel dat wij als apostel bindende instructies konden geven aan alle christenen, ook aan meesters van slaven. Dan zouden we vanuit ons gevoel zeker geneigd zijn te zeggen: 'Luister, meesters, hoe durven jullie slaven te hebben? Weten jullie niet beter? Laat die slaven vrij.'

Paulus heeft nooit zulke voorschriften gegeven. Hij zei alleen:

Heren, behandel uw slaven rechtvaardig en op gelijke wijze. U weet immers dat ook u een Heere hebt in de hemelen.

KOLOSSENZEN 4:1

En om je de waarheid te zeggen: de reden dat slavernij ons zo tegen de borst stuit, ook al hebben we die nooit van dichtbij meegemaakt, is dat we over slavernij lezen dat die met buitengewoon veel mishandeling gepaard ging. Zwarte slaven in dit land werden verschrikkelijk behandeld. En het is eigenlijk meer die verschrikkelijke mishandeling dan de slavernij als instelling die ons geweten kwetst.

We hebben misschien aangenomen dat de enige vorm van slavernij die we ooit hebben gezien, namelijk slavernij met mishandeling, de enige vorm is die er ooit zou kunnen bestaan. Maar het Oude Testament geeft te kennen dat sommige slaven zo tevreden konden zijn met hun positie als slaaf, dat ze liever wilden blijven, zelfs wanneer hun na zeven jaar dienst hun vrijheid werd aangeboden. Dat is iets waar we ons moeilijk in kunnen verplaatsen. Maar het betekent dat niet alleen slechte, onderdrukkende mannen slaven hadden. Ook goede mannen hadden huisbedienden die van hen waren. Ze waren hun eigendom. En na zeven jaar moesten ze hen laten gaan als het Hebreeuwse slaven waren.

Maar de slaaf wilde misschien zelfs liever blijven, omdat hij niet werd mishandeld. Zijn situatie als slaaf was in feite gunstiger dan zijn vooruitzichten buiten die plek. Mensen waren vaak slaaf omdat ze schulden hadden en die niet konden betalen. Daarom verkochten ze zichzelf als slaaf. Ze hadden geen bezittingen om te verkopen, dus moesten ze zichzelf verkopen.

Stel nu dat je die mensen hun vrijheid aanbiedt. Ze hebben geen bezittingen, ze hebben geen mogelijkheid om een eigen bedrijf te beginnen, ze hebben geen bestaanszekerheid. Maar die bestaanszekerheid hebben ze wel gehad als ze een goede meester hadden die voorzag in hun medische behoeften, hun voedsel en hun kleding, en die hun gezin onderhield, enzovoort. 'Ik heb het goed. Waarom zou ik daarbuiten gaan proberen me staande te houden in die economische wereld waar iedereen elkaar verslindt, met de kans dat ik het niet red? Ik ben tevreden waar ik ben.'

En voor sommige mensen bood slavernij werkelijk een zeker bestaan, een zekerder bestaan dan ze daarbuiten zouden hebben. En dus had Paulus geen reden om te zeggen dat slavernij als zodanig afgeschaft moest worden. Er hoeft geen sprake te zijn van mishandeling, en voor sommige mensen zou het zelfs wenselijk kunnen zijn om slaaf te zijn. Maar hij stelde wel regels aan de slavernij, waarmee hij zei: 'Luister, meesters, maak hier geen misbruik van.'

Hier deed hij dat echter niet. Hij doet dat in Kolossenzen, hij doet dat in Efeze, Petrus doet dat in 1 Petrus hoofdstuk 2. Hier spreekt hij niet tot de meesters. Hij spreekt alleen tot de slaven. En dat komt waarschijnlijk doordat het de slaven in Efeze waren

die onderricht nodig hadden. Misschien waren er geen meesters in de gemeente die hun slaven mishandelden, en was het daarom niet nodig dat hij bij deze gelegenheid zijn adem verspilde aan het toespreken van hen.

Nu zei ik dat deze passage in zekere zin buiten het verband valt. Er lijkt geen aanleiding voor te zijn. We hebben het over oudsten gehad. We hebben het gehad over de manier waarop de gemeente haar geld verdeelt onder de armen en de dienaren van de gemeente, enzovoort. En hier wordt dat thema niet voortgezet.

Maar er is één ding dat hiermee overeenkomt. En wat Paulus er ongetwijfeld toe bracht om het op dit punt ter sprake te brengen, wat hem eraan deed denken, is dat hij het heeft gehad over groepen mensen die geëerd moeten worden en in zekere zin moeten krijgen wat hun toekomt.

Houd weduwen die werkelijk weduwen zijn, in ere.

1 TIMOTHEUS 5:3

Dat staat in hoofdstuk 5, vers 3.

Laat ouderlingen die goed leiding geven, dubbele eer waard geacht worden, vooral diegenen die arbeiden in het Woord en in de leer.

1 TIMOTHEUS 5:17

Dat zei hij in hoofdstuk 5, vers 17. En nu is er nog een groep mensen die enige eer verdient, en dat zijn meesters. En hun dienaren zijn hun dat verschuldigd en moeten hun als het ware geven wat hun toekomt.

En dat is ongetwijfeld de aanleiding voor deze bespreking, hoewel die min of meer buiten het verband lijkt te vallen van wat er besproken is. De rode draad in al deze dingen, ook in deze passage, is eer. Hij zegt:

Dienstknechten die het slavenjuk dragen, moeten hun eigen meester alle eer waard achten, opdat de Naam van God en de leer niet gelasterd worden. En zij die gelovige meesters hebben, mogen hen niet minachten, omdat zij broeders zijn. Zij moeten hen juist des te meer dienen, omdat zij gelovig en geliefd zijn, en mede deelhebben aan deze weldaad. Onderwijs deze dingen en spoor ertoe aan.

1 TIMOTHEÛS 6:1-2

10

Gedrag dat Gods naam eer aandoet

De beweegreden is dus dat Gods naam en Zijn leer niet worden bespot. Dat geeft aan dat een christen die zich misdraagt, aanleiding kan geven tot laster over het Evangelie. Een christen moet heel zorgvuldig zijn in heel zijn gedrag, omdat hij de Naam van Jezus draagt. Of hij het nu weet of niet, de wereld kijkt naar hem als een vertegenwoordiger van het Evangelie en van wat het Evangelie in het leven van mensen doet.

Dat weten we maar al te goed. Want hoewel je misschien nooit kritiek van ongelovigen hebt gekregen vanwege je eigen huichelarij of het sluiten van compromissen, heb je hen wel over anderen horen praten. Je weet dat de wereld toekijkt. Het is verbazingwekkend dat de wereld weet hoe een christen hoort te zijn, want zij merken het als eersten op wanneer christenen niet zijn zoals een christen hoort te zijn. Zorg er daarom ter wille van de goede naam van God en Zijn Evangelie voor dat je gedrag goed is.

In dit geval vraagt dat zelfs dat je al je rechten opgeeft, want we hebben het hier over slaven. Slaven hebben feitelijk geen rechten. Iemand zou kunnen zeggen: ‘Maar ik heb toch recht op een beetje geluk?’ Misschien, maar niet als dat het getuigenis van God en Zijn Evangelie in gevaar brengt. Door christen te worden heeft de christen zich ertoe verbonden niet zijn eigen leven, vrijheid en geluk na te streven, maar voor één doel te leven: God verheerlijken. Je eigen leven, vrijheid of streven naar geluk najagen ten koste van christelijke nederigheid en zachtmoedigheid en dienstbaarheid enzovoort, en van het opgeven van je rechten, betekent eigenlijk dat je jezelf boven God stelt. Hoewel mensen dit voortdurend doen, past dit niet bij christenen.

Christenen zouden zich meer moeten bekommeren om hoe het met het Koninkrijk van God gaat, hoe er tegen het Evangelie wordt aangekeken en hoe ontvankelijk de wereld door mijn gedrag voor het Evangelie is. Dat zijn de zaken waar ik me meer om zou moeten bekommeren dan om mijn eigen vrijheid. Daarom moeten dienaren erop letten dat ze hun meesters eren.

11

Onrecht verdragen naar Jezus' voorbeeld

Hier doelt hij niet noodzakelijk op christelijke meesters. Dat zeg ik omdat hij in het volgende vers christelijke meesters als een aparte categorie noemt. In eerste instantie heeft hij het over alle meesters, ook als het niet-christelijke meesters zijn. De meeste christenen in de vroege gemeente in het Romeinse Rijk waren slaven. De meesten van hen hadden waarschijnlijk geen christelijke meesters, aangezien er niet zoveel christelijke meesters waren als christelijke slaven. Velen van hen hadden dus misschien meesters die hen mishandelden, niet-christelijke meesters die gewoon waren hun slaven te mishandelen. Toch kregen de dienaren te horen dat ze zich moesten gedragen en die meesters moesten eren, en hen vanwege hun positie als meester alle eer waard moesten achten.

Petrus geeft in 2 Petrus, wanneer hij dienaren aanspreekt, een behoorlijk uitgebreide versie van deze instructies. Die stemt helemaal overeen met wat Paulus zegt, maar is wat uitgebreider. In 1 Petrus hoofdstuk 2, vers 18, zegt Petrus:

Huisslaven, wees uw meesters met alle ontzag onderdanig, niet alleen hun die goed en welwillend zijn, maar ook die verkeerd handelen.

1 PETRUS 2:18

Goed en welwillend: zoals je van een christelijke meester zou mogen verwachten. Maar ook degenen die verkeerd handelen: zoals veel niet-christelijke meesters zouden zijn.

Want dat is genade, als iemand om het geweten voor God dingen verdraagt die hem pijn doen, en daarbij ten onrechte lijdt.

1 PETRUS 2:19

Dat wil zeggen: onschuldig lijden.

Want wat voor roem is er als u het geduldig verdraagt wanneer u zondigt en daarvoor slagen ontvangt? Maar als u het geduldig verdraagt wanneer u goeddoet en daarvoor lijdt, is dat genade bij God. Want hiertoe bent u geroepen, omdat ook Christus voor ons geleden heeft; Hij laat ons zo een voorbeeld na, opdat u Zijn voetsporen zou navolgen;

1 PETRUS 2:20-21

In wezen zegt hij: je denkt misschien dat je als christen lof verdient omdat je geduldig slagen verdraagt, zelfs wanneer je iets verkeerd hebt gedaan. Hij zegt: nee, iedereen hoort geduldig slagen te verdragen wanneer hij iets verkeerd heeft gedaan. Dan verdienen ze slagen. Ze verdienen terechtwijzing wanneer ze verkeerde dingen hebben gedaan. Waar je je over zou moeten verheugen, is wanneer je alleen maar goede dingen hebt gedaan. Je hebt niets gedaan wat straf verdient, en toch word je gestraft.

Je wordt onrecht aangedaan. Hij zegt dat als je dat onrecht geduldig verdraagt, dat prijzenswaardig is voor God. [Vertalersnoot: de gebruikte Engelse vertaling heeft hier ‘commendable’; de hierboven aangehaalde HSV heeft ‘genade bij God’.] God vindt dat goed. God waardeert dat.

Hij zegt: dat niet alleen, je bent daartoe geroepen. Hij zegt in vers 21 dat dit is waartoe christenen geroepen zijn. Niet alle christenen zijn slaven, en daarom zullen niet alle christenen door onrechtvaardige meesters worden geslagen. Maar alle christenen zijn geroepen om onrecht geduldig en met een houding van genade te verdragen, zoals Jezus dat deed. Jezus wordt als voorbeeld gegeven. Hij deed dat ook.

12

Werken voor een gelovige meester

Paulus geeft dus aan dat zelfs dienaren die geen christelijke meester hebben, hun meesters moeten eren. Maar dan zegt hij in vers 2:

Dienstknechten die het slavenjuk dragen, moeten hun eigen meester alle eer waard achten, opdat de Naam van God en de leer niet gelasterd worden. En zij die gelovige meesters hebben, mogen hen niet minachten, omdat zij broeders zijn. Zij moeten hen juist des te meer dienen, omdat zij gelovig en geliefd zijn, en mede deelhebben aan deze weldaad. Onderwijs deze dingen en spoor ertoe aan.

1 TIMOTHEÛS 6:1-2

Dat zou een kleinere categorie zijn.

De mogelijkheid bestaat altijd dat, omdat je werkgever christen is, je ook buiten het werk met hem kunt omgaan, of dat jij en hij tijdens de lunchpauze of koffiepauze graag over de dingen van God praten. Ik heb christelijke meesters gehad in banen die ik korte tijd heb gehad. Ik herinner me dat ik in een fabriek werkte die gitaarversterkers maakte, en de voorman was een christen die vervuld was met de Geest. Het was een

kleine fabriek, met maar iets meer dan dertig werknemers, en ongeveer elf of twaalf van hen waren christen, onder wie de voorman. De voorman kwam geregeld langs en haalde me van mijn werkplek om me vragen te stellen over de Bijbel en dergelijke. Het was echt een heel fijne werksituatie.

Maar je kunt daar gemakkelijk misbruik van maken en zeggen: ‘Nou, mijn meester is christen. Daarom is hij ook verplicht om zachtmoedig en vrijgevig te zijn en niet hardvochtig te zijn, enzovoort. Daar kan ik misbruik van maken op een manier die bij een niet-christen niet zou kunnen.’ Paulus zegt: ‘Begin er niet eens aan om zo te denken.’

Denk niet dat je hem kunt verachten of op hem kunt neerkijken omdat hij christen is, of dat je hem daarom minder respect of gehoorzaamheid verschuldigd bent. Maak ook geen misbruik van zijn vrijgevigheid omdat hij christen is. Zie het feit dat hij christen is juist als een extra aansporing om ijverig te dienen. Nu is degene die je dient een broeder, en je dienst zal een medechristen ten goede komen. Dat zou je enthousiaster moeten maken dan het vooruitzicht dat je door je werk een niet-christen verrijkt.

Dus zegt hij:

Kijk niet op je meesters neer omdat ze christenen zijn, maar dien hen juist, want degenen die van je werk profiteren, zijn gelovigen van wie je houdt. Onderwijs deze dingen en spoor mensen ertoe aan.

Je gedrag op je werk is een uiting van liefde, vooral als je voor een christen werkt. Sommige christenen hebben dat voorrecht, zelfs in een niet-christelijke werkomgeving. Ze werken voor een broeder met wie ze in dezelfde gemeente of in huissamenkomsten gemeenschap kunnen hebben, of met wie ze op geestelijk gebied een hechte band kunnen hebben. Maar op het werk moeten ze heel zakelijk zijn, in die zin dat ze hun werk niet verwaarlozen vanuit de gedachte: ‘Nou, deze man zal wel wat door de vingers zien, want hij is mijn vriend, hij is mijn broeder.’ Nee, besef dat je hard hoort te werken en ijverig hoort te zijn, wie je werkgever ook is. Des te beter als hij een christen is, want dan komt je werk een broeder ten goede, en dat is goed. Hij is geliefd.

13

Valse leer en de bedelingenleer

Vers 3:

Als iemand een andere leer brengt en zich niet houdt aan de gezonde woorden van onze Heere Jezus Christus en aan de leer die in overeenstemming is met de godsvrucht, dan is hij verwaand, weet niets, maar heeft een ziekelijke neiging tot twistvragen en woordenstrijd. Daaruit komen voort: afgunst, ruzie, lasteringen en kwaadaardige verdachtmakingen, voortdurend geruzie van mensen die een verdorven gezindheid hebben en beroofd zijn van de waarheid, omdat zij denken dat de godsvrucht een bron van winst is. Wend u af van dit soort mensen.

1 TIMOTHEÛS 6:3-5

Of zoals de King James het zegt:

dat vroomheid winst oplevert.

Blijf bij zulke mensen uit de buurt.

Hier staat een nogal uitvoerige beschrijving van de valse leraren. Ze leren iets anders dan Paulus leert. Paulus heeft allerlei instructies gegeven over verschillende praktische kwesties. En hij zegt dat er mensen zijn die iets anders leren, maar die zijn niet te vertrouwen. Hij zegt dat ze geen gezonde woorden hebben. En in wezen is het probleem dat ze afwijken van het onderwijs van Jezus.

Je weet waarschijnlijk wel — ik heb het je waarschijnlijk verteld, al weet ik niet meer hoe uitvoerig — dat een van de punten waarop ik het oneens ben met aanhangers van de bedelingenleer, is dat de strikte bedelingenleer leert dat het onderwijs van Jezus niet voor de christen bestemd is. Ik weet niet of ik je dat eerder duidelijk heb gemaakt.

Sommige aanhangers van de bedelingenleer hebben die opvatting niet. Dat wil zeggen, sommigen maken deze fout niet. Maar de strikte bedelingenleer, de oorspronkelijke bedelingenleer en de consequent doorgevoerde bedelingenleer zeggen dat de Bergrede en het onderwijs van Jezus niet van toepassing zijn op deze bedeling.

Ze zeggen dat Jezus, toen Hij kwam, tot Israël sprak als Israël, en dat Israël bij God een bestemming had die ze veronachtzaamden, die ze tijdelijk verspeelden. Zijn instructies hadden betrekking op hen als volk. Als een volk dat op het punt stond het duizendjarige rijk aangeboden te krijgen, of dat al aangeboden kreeg. Dat rijk hadden ze kunnen hebben als ze Hem niet hadden gekruisigd, en ze hebben Hem verworpen.

Dus schrap al die dingen als het ware uit het verslag. Zet ze voorlopig opzij. Jezus ging terug naar de hemel. Wanneer Hij terugkomt, zal Hij ze met geweld invoeren. Intussen leven we in een tussengeschoven, irrelevante periode waarin God iets doet om de tijd door te komen terwijl Hij wacht totdat Israël tot andere gedachten komt. Aangezien Hij moet wachten, kan Hij net zo goed iets productiefs doen, dus haalt Hij er een aantal heidenen bij. Dat is het tijdperk van de gemeente.

Dus zeggen ze dat het onderwijs van Jezus niet tot de gemeente gericht was. Het was tot Israël gericht en heeft betrekking op het tijdperk van het Koninkrijk, dat zij vereenzelvigen met een toekomstig duizendjarig rijk. De strikte en consequent doorgevoerde bedelingenleer leert dat niets van het onderwijs van Jezus werkelijk relevant is voor de gemeente. Alles wat Jezus onderwees, was bestemd voor Israël in het tijdperk van het Koninkrijk, en het zal tijdens het duizendjarige rijk relevant en van toepassing zijn.

Zoals ik al zei, sommige aanhangers van de bedelingenleer beseffen hoe ketters dat is, en zij gaan niet zo ver met hun bedelingenleer. Maar door dat niet te doen, zijn ze niet consequent in hun bedelingenleer. Als je de oorspronkelijke vooronderstellingen van de bedelingenleer aanvaardt, dan is de afwijzing van het onderwijs van Christus voor de gemeente eenvoudigweg de logische consequentie daarvan. Maar ik heb onlangs, zelfs in een naburige plaats, een evangelische voorganger ontmoet die tegen mij heeft gezegd dat het onderwijs van Jezus niet voor deze tijd bestemd is. Hij is een heel strikte

aanhanger van de hyperbedelingenleer, zoals dat tegenwoordig heet. En hij gelooft niet dat het onderwijs van Jezus relevant is voor deze tijd. Hij gaf een reeks lessen over de zaligsprekingen en kwam bij de uitspraak van Jezus:

Zalig zijn de zachtmoedigen, want zij zullen de aarde beërven.

MATTHEÛS 5:5

En hij zei: ‘Ik zal met mijn lessen moeten stoppen, want ik geloof dit niet.’ Hij zei: ‘Ik geloof niet dat de zachtmoedigen de aarde zullen beërven. De Joden zullen de aarde beërven. De christenen hebben een hemelse roeping, geen aardse roeping.’

14

Jezus' onderwijs geldt voor de gemeente

Daarom vond hij het niet relevant voor de gemeente. Hij was van plan de hele rede te behandelen, maar kon geen enkele manier vinden om die relevant te maken voor de gemeente, omdat zijn theologie daar geen ruimte voor bood. Wat ik tegen je wil zeggen, is dat dit beangstigend is. Toen Jezus tegen de apostelen zei, vlak voordat ze de gemeente zouden stichten:

Ga dan heen, onderwijs al de volken, hen dopend in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest, hun lerend alles wat Ik u geboden heb, in acht te nemen. En zie, Ik ben met u al de dagen, tot de voleinding van de wereld. Amen.

MATTHEÛS 28:19-20

hoe kon het dan nog duidelijker zijn dat Zijn instructies voor Zijn gemeente bestemd waren? Juist het stichten en uitbreiden van de gemeente en het maken van discipelen voor de gemeente hield in dat je mensen leerde te doen wat Jezus had gezegd, Zijn onderwijs in acht te nemen.

En wanneer Paulus herhaaldelijk zegt:

want de man is hoofd van de vrouw, zoals ook Christus Hoofd van de gemeente is; en Hij is de Behouder van het lichaam.

EFEZE 5:23

hoe wordt het gezag van Hem als Hoofd dan anders uitgeoefend dan door de woorden die Hij heeft gesproken? Hoe weten we wat het Hoofd wil, anders dan door wat Hij heeft gezegd en ons op schrift heeft nagelaten? Het is heel duidelijk dat je jezelf losmaakt van het Hoofd als je de woorden van Jezus verwerpt. Het Hoofd heeft geen mogelijkheid om in ons leven te spreken als we Zijn onderwijs niet als gezaghebbend aanvaarden.

Bovendien maakt Paulus het hier heel duidelijk. Iedereen die iets anders leert — iets anders dan wat? Dan wat Paulus leert. Ja, maar wat Paulus leert, stemt ook overeen met wat Jezus leert. Hij zegt:

Als iemand een andere leer brengt en zich niet houdt aan de gezonde woorden van onze Heere Jezus Christus en aan de leer die in overeenstemming is met de godsvrucht, dan is hij verwaand, weet niets, maar heeft een ziekelijke neiging tot twistvragen en woordenstrijd. Daaruit komen voort: afgunst, ruzie, lasteringen en kwaadaardige verdachtmakingen, voortdurend geruzie van mensen die een verdorven gezindheid hebben en beroofd zijn van de waarheid, omdat zij denken dat de godsvrucht een bron van winst is. Wend u af van dit soort mensen.

1 TIMOTHEÛS 6:3-5

Paulus maakt duidelijk dat als je iets leert wat in strijd is met de woorden van onze Heere Jezus Christus, je een ketter bent.

En ik zeg dat niet graag, want die voorganger die ik zojuist noemde, is een heel aardige man. Ik mag hem. En hij aanvaardt veel van de zogenoemde kerndoctrines van het evangelische geloof. Hij gelooft in de inspiratie van de Bijbel. Hij gelooft in de maagdelijke geboorte. Hij gelooft in het plaatsvervangende sterven van Jezus. Hij gelooft in de opstanding van Jezus, de wederkomst van Jezus, de dingen die wij als wezenlijk beschouwen. Maar de Bijbel zegt: als hij het onderwijs van Jezus niet onderwijst en er niet mee instemt, als hij de gemeente een andere maatstaf voorhoudt, wat staat er dan over hem?

En dat is bij deze persoon zeker het geval. Ik ben naar hem toe gegaan om met hem te praten. Ik wilde een zachtmoedig gesprek met hem voeren. Ik wilde hem alleen aanspreken op een paar dingen die ik hem in een preek had horen zeggen. Hij maakte een afspraak van een uur met me. We hebben daar vier uur gezeten, omdat hij, en ik natuurlijk niet, zo twistziek was. Hij was gefascineerd door woordenstrijd en dat soort dingen. Je moet dingen ontleden en er verborgen betekenissen in vinden om de duidelijke betekenis te kunnen omzeilen van wat Jezus heeft gezegd, van wat de Bijbel zegt.

En ik zeg dit niet graag over die man, want ik heb geen hekel aan hem. En ik wil niet zeggen dat dit op hem slaat, maar Paulus zegt dat dit op hem slaat, en op iedereen zoals hij die leert dat de woorden van Jezus Christus niet gezaghebbend zijn voor de gemeente.

De gebruikte Engelse vertaling heeft voor ‘berooft van de waarheid’ het woord ‘destitute’. Dat betekent volkomen berooid, zonder ook maar iets van de waarheid. Ik zei dat deze man veel van de waarheden van het Evangelie onderschrijft. Maar Paulus zegt dat hij de feiten misschien wel op een rij heeft, maar dat de waarheid hem ontbreekt. De waarheid ontbreekt hem volledig. Een handjevol ware feiten is niet de waarheid. De waarheid is in Jezus. Jezus is de waarheid. En als je een christen losmaakt van zijn levensverbinding met Jezus als het Hoofd, dan ben je afgesneden van de waarheid. Je kent misschien een paar ware feiten, maar je bent verstoken van de waarheid.

15

Godsdienst gebruiken om geld te verdienen

En er staat dat zij veronderstellen:

vroomheid is een manier om winst te maken.

Ik weet niet of dat voor deze voorganger zou gelden. Ik wil niet over zijn motieven oordelen, over de vraag of hij hebzuchtig is of iets dergelijks. Ik weet niet of dat het geval is. Maar bij die mensen in Efeze was dat wel zo. Blijkbaar waren daar mannen die godsdienst gewoon gebruikten als nog een manier om snel rijk te worden.

Dit moeten we waarschijnlijk niet gelijkstellen aan de moderne welvaartsleer, hoewel die welvaartsleer in haar ergste vorm naar mijn mening niets beter is. Die zegt in wezen dat godsvrucht een middel is om rijk te worden. Maar daar had hij het hier waarschijnlijk niet over. Hij had het waarschijnlijk over mensen die gewoon een lucratieve loopbaan opbouwden als godsdienstleraar. Zulke mensen zijn er vandaag ook. En ik heb het nu niet over de welvaartspredikers. Ik heb het over rondreizende leraren. Zelfs opwekkingspredikers die in tenten preken, zijn volslagen huichelaars gebleken. Trouwens, het feit dat iemand een rondreizende prediker is, dat hij rondtrekt of van plaats naar plaats gaat, bewijst beslist niet dat hij geen goede man, een goede christen of een goede leraar is. Dat kan hij allemaal zijn. Maar een rondreizende bediening leent zich meer voor huichelarij en schijnvertoon, omdat je nooit ergens lang genoeg blijft om iemand te laten ontdekken hoe je werkelijk bent.

Stel dat een evangelisatieorganisatie naar een stad wil komen om evangelisatiecampagnes te houden. Ze zoekt steun bij de gemeenten of wil op hun kansels spreken. Ik vind dat die gemeenten dan zouden moeten zeggen: 'Wat is je thuisgemeente? Waar kom je gewoonlijk? Kun je me een paar telefoonnummers geven van voorgangers aan wie ik kan vragen wat ze over je weten?' Want ook deze mensen moeten hun betrouwbaarheid hebben bewezen. Deze mensen moeten getoetst worden voordat je ze op de kansel zet. Dat zou moeten gebeuren. Het circuit van rondreizende predikers is de broedplaats geworden van een hele reeks charlatans. Omdat zij nooit lang genoeg op één plek blijven, ontdekt niemand ooit hoe hun persoonlijke leven eruitziet. Velen van hen doen het voor het geld.

16

Marjoe Gortner en gespeelde vroomheid

Begin jaren zeventig bracht Marjoe Gortner een film uit. Daarin onthulde hij zijn eigen huichelarij. Hij was op vierjarige leeftijd ingezegend als predikant, als pinksterprediker bij opwekkingsbijeenkomsten in tenten. Hij had de krantenkoppen gehaald als de jongste predikant die een huwelijksplechtigheid voltrok, op vierjarige leeftijd. In zijn tienerjaren was hij een populaire pinksterprediker. Hij trok overal naartoe om op opwekkingsbijeenkomsten in tenten te spreken, en hij was er goed in. Hij was er heel goed in.

Zijn moeder en vader hadden hem mishandeld, in die zin dat ze hem dwongen lange passages uit de Schrift uit zijn hoofd te leren. Als hij ze niet uit zijn hoofd leerde, verstikten ze hem bijna met een kussen. Ze hadden in feite een vooropgezet plan. Hun jongen zou geld gaan verdienen in de bediening, dus begonnen ze hem daar al vroeg op voor te bereiden. Toen hij nog heel jong was, verliet zijn vader, die ook rondreizend prediker was, trouwens gewoon het gezin. Hij vertrok van de tentsamenkomst en liet het gezin achter, met de hele collecte op zak, en kwam nooit meer opdagen. Al is zijn vader nu voorganger ergens in San Diego.

Marjoe bleef gedurende zijn tienerjaren prediken, en daarna hield hij er gewoon mee op. Toen, waarschijnlijk ergens in de twintig, besloot hij een film te maken, omdat er echte filmbeelden van zijn bediening waren, enzovoort. Hij maakte een film waarin hij zichzelf ontmaskerde. Om die film te maken ging hij volgens mij opnieuw rondreizen om nog wat meer te prediken. Hij nam filmploegen mee en liet zien hoe hij kon preken.

De film heet gewoon 'Marjoe', en het is voor een christen echt een moeilijke film om naar te kijken. Want als je hem ziet preken, zegt hij precies de juiste dingen. Hij doet in niets onder voor de besten onder hen. Hij komt over als een van de beste pinksterpredikers die je ooit hoort. Je zou enthousiast worden; je zou 'Amen!' roepen. Je zou het gevoel hebben dat de zalving er is. Dan zie je hem achter de schermen drugs roken, met vrouwen aan zijn armen, terwijl hij met zijn maten het geld verdeelt. Hij

maakte het heel duidelijk. Nadat hij zichzelf had ontmaskerd, wond hij er geen doekjes om dat hij het voor het geld deed, dat hij het voor de vrouwen deed. Het was datgene waarmee hij geld kon verdienen.

Nu is hij acteur, en ik hoorde onlangs dat hij misschien aan aids ligt te sterven. Maar hij ging acteren en werd een Hollywoodacteur, eigenlijk een acteur van de tweede of derde rang. Ik heb hem in een of twee films gezien. Niet erg indrukwekkend. Het blijkt dat hij zegt dat hij zijn bewegingen, zijn bewegingen op het podium, heeft geleerd door naar Mick Jagger op het podium te kijken. Hij kwam over als een goede pinksterprediker. Hij leek op zo veel van hen. Dat is het probleem als je naar die film kijkt. Je kijkt naar hem en hij zegt: 'Ik was niet eens een christen. Dat ben ik nooit geweest.' Toch deed hij het zo goed dat je je iedere keer dat je iemand ziet afvraagt: 'Is dit weer zo'n zelfde geval, of is dit echt?'

Dat is moeilijk te weten. De enige manier om het echt te weten, is iemands leven en karakter te kennen. En dat kun je niet gemakkelijk beoordelen als hij voortdurend onderweg is. Maar als hij een eigen gemeente heeft, als er mensen zijn die hem kennen en bij wie je navraag kunt doen, dan hebben we daar veel voordeel van. Wat ik zeg, is dat er vandaag mensen zijn, net als in de tijd van Paulus, die godsdienst gewoon als een ander soort spel beschouwen, als weer een manier om geld te verdienen. Ze beschouwen godsvrucht als een middel tot gewin. Dat wil zeggen: financieel gewin.

17

Letterlijke vertalingen en parafrases

'Ik vroeg me alleen iets af over het woord "godsvrucht". Een andere vertaling zegt dat godsdienst een middel tot gewin is.'

'Welke vertaling is dat?'

'Ik weet het niet. Het is een Spaanse vertaling in de omgangstaal.'

'Is die van de United Bible Societies of de American Bible Societies?'

'Vertaling in de omgangstaal. ABC?'

‘American Bible Societies? Geven die niet de Good News for Modern Man uit? Volgens mij wel.’

‘Waarschijnlijk.’

‘Volgens mij is dat waarschijnlijk een Spaanse versie van de Good News for Modern Man. Dat betekent dat je geen al te grote mate van nauwkeurigheid moet verwachten.’

‘Er staat: “Rechtstreeks vertaald uit de oorspronkelijke Griekse tekst.”’

‘Ja, in dezelfde zin als de Phillips-vertaling. Dat betekent dat de vertalers wisten wat er in het Grieks stond en zich tot op zekere hoogte door de Griekse tekst lieten leiden. Maar ze volgen een methode van dynamische equivalentie. Het lijkt meer op een parafrase. Dus ik zou niet te veel gewicht hechten aan die specifieke vertaling.’

‘Tot nu toe is die behoorlijk letterlijk geweest.’

‘Ik heb mensen horen zweren bij de Good News Version, mensen die Grieks kenden. Maar ik heb ook mensen die Grieks kenden horen zweren bij de NIV, en sommigen van hen gebruiken zelfs de Living Bible. De vraag is: waarbij zweer je dan precies? Wat zeg je er precies over? Als je vindt dat een vertaling de betekenis van het origineel mooi, duidelijk en juist weergeeft, zul je die vertaling waarderen. Dat geldt ook als je een kenner van het Grieks bent, mits je het een goede vertaalaanpak vindt om de betekenis weer te geven. Maar als je op zoek bent naar letterlijkheid, en niet alle kenners van het Grieks vinden letterlijkheid belangrijk, dan zul je als iemand die letterlijkheid wil de Good News Version, de Living Bible of sommige andere vertalingen niet als je voornaamste hulpmiddel bij de studie gebruiken.’

18

Aanbevelingsbrieven en betrouwbare leraren

‘Weet je nog dat Paulus het hoofdstuk begon met:

Beginnen wij onszelf weer aan te bevelen? Of hebben wij, zoals sommigen, aanbevelingsbrieven voor u nodig, of aanbevelingsbrieven van u?

2 KORINTHE 3:1

?’

‘Aanbevelingsbrieven?’

‘Ja.’

‘2 Korinthe.’

‘O, 2 Korinthe.’

‘Volgens mij zijn het de eerste verzen van 2 Korinthe 3.’

‘Ja.

,

‘En moeten we dan niet wachten tot Paulus lang genoeg bij ons is geweest?’

‘Paulus zei:

Jullie zijn mijn aanbevelingsbrieven.

Hij zegt: “Het zou niet nodig moeten zijn dat ik aanbevelingsbrieven bij me heb om door jullie te worden aanvaard. Jullie zijn mijn eigen bekeerlingen. Jullie kennen mij. Ik heb achttien maanden bij jullie gewoond, en alles wat jullie aan christelijk geloof hebben, is door mijn invloed gekomen. Dus jullie zijn mijn aanbevelingsbrieven. Ik heb die niet nodig.”

Maar hij gaf Febe wel een aanbevelingsbrief mee, en die staat in Romeinen 16:1. Een aanbevelingsbrief is in wezen voor een christen die op reis is of van de ene plaats naar de andere verhuist. De christenen uit zijn of haar eigen gemeente die hem of haar goed kennen, geven dan van tevoren, vóór het vertrek, een aanbevelingsbrief mee.

Wanneer zo iemand op een nieuwe plaats aankomt, kan iedereen die vragen over hem of haar heeft die brief lezen. En tegenwoordig kan er zelfs naar de thuisgemeente worden gebeld.

De eerste keer dat ik naar Duitsland ging, vroeg ik mijn voorganger, Chuck Smith, om een aanbevelingsbrief, en die kreeg ik. Ik nam die mee op mijn reis door het land en naar Duitsland, toen ik negentien was. Want ik wist dat veel gemeenten bij het zien van een jongen met lang haar waarschijnlijk zouden denken: 'Wie ben jij?' Dus had ik die brief om te laten zien dat ik in elk geval in de gemeente waar ik vandaan kwam een lid met een goede reputatie was, en dat ze mijn bediening respecteerden, enzovoort. Dat is nuttig. Daar is niets mis mee.

Als iemand hier zou willen komen onderwijzen en ik die persoon niet persoonlijk kende, zou ik eigenlijk graag een aanbevelingsbrief zien van iemand die hem of haar wel persoonlijk kent. Ik zou waarschijnlijk zelfs de schrijver van de brief willen bellen om meer over die persoon te weten te komen, ook als dat moeite en geld kost. Dat is een van de redenen waarom we om referenties vragen wanneer studenten zich aanmelden. We willen iets over hen weten, ook al gaan ze geen onderwijs geven. Als we met hen moeten samenleven en zij invloed gaan hebben binnen onze studentengemeenschap, willen we op zijn minst weten dat ze geen schadelijke invloed zullen hebben. Een referentieformulier kan daarbij helpen. Dat is een soort aanbevelingsbrief, vooral als het je voorganger is of iemand anders die een referentie voor je opstuurt.

19

Godsvrucht en tevredenheid als echte rijkdom

Deze valse leraren geloven:

Als iemand een andere leer brengt en zich niet houdt aan de gezonde woorden van onze Heere Jezus Christus en aan de leer die in overeenstemming is met de godsvrucht, dan is hij verwaand, weet niets, maar heeft een ziekelijke neiging tot twistvragen en woordenstrijd. Daaruit komen voort: afgunst, ruzie, lasteringen en kwaadardige verdachtmakingen, voortdurend geruzie van mensen die een verdorven gezindheid hebben en beroofd zijn van de waarheid, omdat zij denken dat de godsvrucht een bron van winst is. Wend u af van dit soort mensen.

1 TIMOTHEÛS 6:3-5

Of:

vroomheid is een manier om geld te verdienen.

Paulus heeft een andere opvatting over wat winst is. Ze gebruiken de godsvrucht duidelijk om er nog iets bij te krijgen, om er materieel beter van te worden. Maar Paulus zegt dat godsvrucht geen middel is om winst te behalen. Godsvrucht is op zichzelf al winst genoeg. [Vertalersnoot: de spreker contrasteert het Engelse ‘a means of gain’ met ‘great gain’. De HSV gebruikt in vers 6 ‘een bron van grote winst’.]

Er is een gezegde dat niet in de Bijbel staat, maar dat in wezen dezelfde gedachte uitdrukt: deugd is haar eigen beloning. Je kunt grote offers brengen om deugdzzaam te zijn, zonder dat iemand je ooit waardeert of beloont. Maar je beloning is eenvoudig dat je een zuiver geweten hebt. Je beloning is dat God je prijst. Je beloning moet natuurlijk

nog komen. Wanneer je voor de Heere komt te staan, zul je beloond worden. Dat is wat Jezus zei over degenen die in het verborgene hun aalmoezen geven, enzovoort: zij hebben een grote beloning in de hemel.

Daar gaat het om. Godsvrucht is alle beloning die een godvruchtig mens verlangt. Hij zal godvruchtig zijn, ook als het hem nooit enige andere beloning oplevert. Hij doet het niet voor het geld.

Maar de godsvrucht is inderdaad een bron van grote winst, vergezeld van tevredenheid.

1 TIMOTHEÛS 6:6

Dat betekent eenvoudig dat hij er tevreden mee is godvruchtig te zijn, ook als hij verder niets heeft. Hij zoekt niet werkelijk een andere vorm van winst dan dat. Als hij er tevreden mee is alleen maar godvruchtig te zijn, als hij er tevreden mee is alleen maar met een zuiver geweten te leven, dan is hij werkelijk rijker dan de meesten. Iemand zonder geld, maar met tevredenheid en godsvrucht, verkeert werkelijk in een benijdenswaardige toestand waarin veel rijke mensen die alle luxe hebben niet verkeren. Zij zijn niet tevreden. Ze kunnen geen rust vinden. Hun leven is geen gelukkig leven. Hoewel ze veel dingen hebben die andere mensen begeren, hebben zij die dingen en weten ze dat die geen tevredenheid brengen. En ze zijn nog steeds niet tevreden. Ze willen meer.

Maar de man die tevreden is, in welke omstandigheden hij ook verkeert — zo beschrijft Paulus zijn eigen instelling in Filippenzen hoofdstuk 4. Hij zegt:

Ik heb geleerd tevreden te zijn in welke omstandigheden ik ook verkeer. Arm of rijk, het maakt niet uit. Hongerig of verzadigd, het maakt niet uit. Ik kan alles aan door Christus, Die mij kracht geeft,

FILIPPENZEN 4:11-13

zegt hij. Dat wil zeggen: ik kan ontberingen verdragen, of ik kan trouw blijven te midden van voorspoed. Het maakt niet uit. Welke omstandigheden God me ook geeft, het is goed. Ik ben er tevreden mee, omdat mijn geweten tegenover God zuiver is, en dat is het enige wat voor mij telt. Ik kan tevreden zijn in de wetenschap dat ik in deze wereld niets anders heb dan mijn rechtschapenheid, niets anders dan mijn godsvrucht, niets anders dan mijn deugd.

20

Tevreden met voedsel en kleding

Paulus erkent dat je wel enkele lichamelijke behoeften hebt, en hij gaat nog even verder:

Want wij hebben niets de wereld ingedragen, het is duidelijk dat wij ook niets daaruit kunnen wegdragen.

1 TIMOTHEÛS 6:7

Dat is in wezen wat Job zei:

En hij zei: Naakt ben ik uit de buik van mijn moeder gekomen en naakt zal ik daarheen terugkeren. De HEERE heeft gegeven en de HEERE heeft genomen; de Naam van de HEERE zij geloofd!

JOB 1:21

Als wij echter voedsel en kleding hebben, zullen wij daarmee tevreden zijn.

1 TIMOTHEÛS 6:8

of, zoals de King James het weergeeft:

‘Laten we tevreden zijn.’ In die Engelse vertaling is het meer een aansporing, of het zou een vaststelling kunnen zijn. Maar waar het om gaat, is dat we tevreden zijn met godsvrucht, punt uit.

Spreekt hij zichzelf tegen wanneer hij zegt:

‘Maar we mogen ook eten en kleding verwachten?’ Nee, want als je genoeg neemt met godsvrucht, zul je voedsel en kleding hebben. Want Jezus zei:

Maar zoek eerst het Koninkrijk van God en Zijn gerechtigheid, en al deze dingen zullen u erbij gegeven worden.

MATTHEÛS 6:33

En wat zal er dan gebeuren? Deze andere dingen — voedsel en kleding, in de context van Mattheüs 6 — zullen je erbij gegeven worden. Je kunt niet uitsluitend godsvrucht nastreven en zonder het voedsel en de kleding komen te zitten die je nodig hebt. Tenzij het natuurlijk je tijd is om te sterven. Iedereen komt op een punt waarop hij geen voedsel en kleding meer nodig heeft, omdat God hem thuis heeft gehaald. Maar zolang je leven niet voorbij is en God nog plannen voor je toekomst heeft, kun je geen gebrek hebben aan het voedsel en de kleding die je nodig hebt, de dingen die noodzakelijk zijn om in leven te blijven, als je het Koninkrijk van God nastreeft. Want Jezus heeft dat gezegd.

Hij zei niet: ‘Zoek eerst het Koninkrijk en zoek daarna de andere dingen op de tweede plaats.’ Zoek maar één ding, het Koninkrijk, en de andere dingen komen vanzelf mee. Als je in je leven Gods wil nastreeft, zal dat onvermijdelijk alles met zich meebrengen wat je nodig hebt om in leven te blijven.

Dat is misschien niet zoveel als je zou willen hebben. Je verlangt misschien naar meer dan nodig is om in leven te blijven, en eerlijk gezegd geldt dat voor de meeste mensen. De meesten van ons zouden graag twee stel kleren hebben. De meesten van ons zouden graag wat speelgoed hebben. Sommigen zouden graag een dak boven hun hoofd hebben. Natuurlijk hoort dat in sommige klimaten ook bij wat je nodig hebt om te leven. In het klimaat waar Paulus leefde, konden mensen buiten onder de sterren slapen. Het weer was niet al te bar. Ik denk dat als hij aan een gemeente in Oregon schreef, hij zou zeggen: ‘Als we voedsel, kleding en onderdak hebben, zouden de meesten van hen tevreden zijn.’ Het is duidelijk dat hij zegt: als we hebben wat nodig is om in leven te blijven, als dat alles is wat we hebben, dan is dat genoeg. Zolang we godvruchtig zijn, zullen we tevreden zijn.

21

Tevredenheid in armoede en overvloed

Betekent dit dat Paulus pleit voor een leven in strikte, Spartaanse armoede, waarin je niets anders hebt dan voedsel en kleding? En dat we mensen moeten wantrouwen die veel voedsel of veel kleding hebben, of veel andere dingen naast voedsel en kleding? Ik zou zeggen van niet. Ik zou zeggen dat Paulus dat hier niet leert. Hij leert niet dat je alleen voedsel en kleding zou moeten hebben. Maar hij zegt dat als dat alles is wat je hebt, je zelfs in die toestand tevreden zou moeten kunnen zijn.

Paulus zei zelf ergens anders:

En ik weet wat het is vernederd te worden, ik weet ook wat het is overvloed te hebben; in elk opzicht en in alles ben ik ingewijd, zowel in verzadigd te zijn als in honger te lijden, zowel in overvloed te hebben als in gebrek te lijden.

FILIPPENZEN 4:12

Met andere woorden: arm te zijn en rijk te zijn. Hij kan onder alle omstandigheden tevreden zijn, ook in armoede. En dat zou iedere christen moeten kunnen.

Dat komt doordat de tevredenheid van een christen niet gebaseerd is op het bezit van dingen. Iemand is tevreden als zijn overheersende verlangens vervuld zijn. Iemand wiens overheersende verlangen is om dingen te verzamelen, zal nooit tevreden zijn, hoeveel hij ook verzamelt. Er zullen namelijk altijd meer dingen zijn die hij niet bezit. Als zijn overheersende verlangen is om zekerheid en rijkdom te vergaren, zal hij geen tevreden mens zijn. Als jouw overheersende verlangen is om godvruchtig te zijn, dan kun je dat in een ogenblik zijn. Je kunt het op dit moment zijn. Dan is dat verlangen dat in je leven overheerst vervuld, en daardoor zul je als bijkomend gevolg tevredenheid ervaren.

Dat betekent niet dat je verdere zegeningen zult weigeren. Als God ervoor kiest je bezittingen te geven of wat dan ook, zul je die niet weigeren. Maar het maakt je niet uit of Hij dat wel of niet doet. Als je tevreden bent, maakt het voor jou geen verschil of er

iets wordt toegevoegd aan wat je nu hebt. Het wil niet zeggen dat je erop staat weinig te hebben, maar het betekent dat je er niet op staat meer dan weinig te hebben.

Om je hart en je geest te onderzoeken, moet je jezelf niet afvragen: ‘Moet ik alles wat ik heb opgeven, behalve voedsel en kleding?’ Maar eerder: ‘Als ik in die situatie verkeerde, waarin dat alles was wat ik had, zou ik dan vinden dat God mij tekortdeed? Zou ik rusteloos en ontevreden zijn totdat ik nog wat meer dingen om me heen had verzameld, zodat ik me zekerder en beter verzorgd zou voelen? Of ben ik gelukkig met God alleen en met mijn relatie met God?’

22

Leven met de eeuwigheid voor ogen

De christen weet dat de eeuwigheid het enige is wat er echt toe doet. Wat heeft het voor zin om het ons hier zo gerieflijk mogelijk te maken? Het is waar: als je voedsel en kleding en nog meer dingen hebt, kan dat je leven hier zelfs verlengen. Maar wat dan nog? Je gaat op een dag toch sterven. Op een dag zullen voedsel en kleding je hoe dan ook niet meer van nut zijn. Of je vandaag sterft of over vijftig jaar, in de eeuwigheid zal het weinig verschil maken. Over een miljoen jaar, of zelfs over honderd jaar, zal het voor jou weinig verschil maken of je zeventig jaar of twintig jaar op deze aarde hebt geleefd. Het verschil tussen zeventig en twintig zal zo miniem zijn dat je je niet eens meer zult herinneren waarom dat verschil voor jou van belang zou zijn geweest.

Iemand die de eeuwigheid voor ogen heeft, iemand die van Jezus en uit de Bijbel heeft geleerd wat echte waarden zijn, en dat zijn eeuwige waarden, zal eenvoudigweg in dit leven alles losjes vasthouden. Hij zal zich nergens aan vastklampen. Hij zal niet denken dat iets wat de wereld te bieden heeft echt noodzakelijk is voor geluk op de lange termijn. Geluk op de korte termijn wordt soms vergroot door het bezit van dingen, maar soms wordt geluk op de lange termijn belemmerd door bevrediging op de korte termijn.

Een christen neemt beslissingen met het oog op de eeuwigheid, niet met het oog op de tijd. Daarom weet hij of zij: als zijn relatie met God in orde is, zijn geweten tegenover God zuiver is en hij zijn God in zijn leven heeft, dan is hij tevreden. Hij heeft alles

wat hij echt nodig heeft of wil hebben. Er kunnen andere dingen bij komen, maar of dat wel of niet gebeurt, is van weinig belang. Het heeft geen invloed op zijn geluk of tevredenheid.

Je zou kunnen zeggen: 'Nou, ik weet niet of ik zover ben.' Paulus spoort ons aan zover te zijn.

Laten we tevreden zijn.

Als ik niet op die manier tevreden ben, dan moet ik mezelf afvragen: 'Wat is er mis? Waar liggen mijn waarden? Denk ik als een christen of als een niet-christen?'

Als je denkt als een niet-christen, bewijst dat niet dat je een niet-christen bent. Het betekent niet dat je niet behouden bent, maar dat je vernieuwd moet worden in de geest van je denken. Je moet veranderd worden door de vernieuwing van je gezindheid.

Je moet de houdingen en waarden aanvaarden die volgens het Evangelie waar zijn. Als je dat doet, als je die volledig hebt aanvaard, zul je tevreden kunnen zijn, zelfs als je niets anders hebt dan voedsel en kleding.

Eerlijk gezegd kun je, zelfs als je geen voedsel of kleding hebt, nog steeds tevreden zijn in God, omdat je, zoals ik al zei, bereid bent te sterven. De apostel Paulus zei dat hij soms naakt en hongerig was. In 1 Korinthe, waar hij zijn eigen omstandigheden beschrijft, zegt hij dat hij

Tot op dit moment lijden wij én honger én dorst, én zijn wij naakt, én worden wij met vuisten geslagen, én hebben wij geen vaste woonplaats,

1 KORINTHE 4:11

Hij beschreef hoe hij soms in die toestand verkeerde. Maar we hebben geen enkele aanwijzing dat hij zelfs toen ontevreden was.

De gedachte is dat God, zolang het onze tijd niet is om te sterven, zal voorzien in wat nodig is om ons in leven te houden: voedsel en kleding. We moeten tevreden zijn als Hij dat doet. Maar we moeten ook bereid zijn te sterven als God dat wil, al zegt hij dat hier niet. Dat valt buiten wat hij hier bespreekt. Daarom kunnen we zelfs tevreden zijn als we voedsel en kleding missen. We kunnen tevreden zijn, alleen al omdat we weten dat onze toestand, hoe die ook is, precies is wat God ons wil geven, en dat ons hart recht is voor God en we klaar zijn om Hem te ontmoeten.

23

Tevredenheid, ascese en bezit

‘Denk je dat dit een van de vruchten van die ascese was? Ik bedoel, sommige mensen die misschien geen volgelingen van Jezus waren, zagen gewoon alles als een soort kwaad, omdat het hun genegenheid naar zich toe trok. En dat maakte hen dan bang of zoiets.’

‘Je bedoelt dat je een verband ziet, bijna een overeenkomst, tussen wat Paulus hier zegt en wat de asceten zouden zeggen?’

‘Nou, ja, omdat ze bang waren voor alles wat ook maar enigszins goed was, het huwelijk of... Denk je dat ze bang waren voor het huwelijk omdat ze dachten...’

‘Dat genot slecht is, of zoiets?’

‘Nou, niet alleen dat het slecht is, maar het feit dat, ik weet het niet... Had het invloed op hun godsvrucht? Had het invloed op hun tevredenheid?’

‘Ja, ik denk... Nou, ik weet niet of dat hun tevredenheid beïnvloedde. Misschien. Misschien wel.’

Persoonlijk denk ik dat Paulus iets heel anders zegt dan de asceten zouden hebben gezegd, al kan het iets gemeen hebben. Paulus zegt namelijk dat een christen arm kan zijn en niets kan hebben, en de asceten zouden hetzelfde zeggen. Sterker nog, de asceten zouden ervoor pleiten om niets te hebben. Paulus zegt eenvoudigweg: als je

toevallig in die toestand verkeert, wees daar dan tevreden mee. Maar hij zegt niet dat je in die toestand zou moeten of moet verkeren. Het punt is dat ons banksaldo geen invloed zou moeten hebben op onze tevredenheid.

Jezus zei:

En Hij zei tegen hen: Kijk uit en wees op uw hoede voor de hebzucht. Immers, al heeft iemand overvloed, zijn leven behoort niet tot zijn bezit.

LUKAS 12:15

Ik denk dat jullie juist deze passage in Lukas 12 gaan behandelen bij Het leven van Christus.

Je moet dus niet denken dat overvloedig leven betekent dat je een overvloed aan spullen hebt, want Jezus zei:

iemands leven draait niet om hoeveel spullen hij heeft.

Veel mensen vatten Jezus' uitspraak,

De dief komt alleen maar om te stelen, te slachten en verloren te laten gaan; Ik ben gekomen, opdat zij leven hebben en overvloed hebben.

JOHANNES 10:10

op als een overvloed aan bezittingen, grote materiële voorspoed. Nee, dat is het tegenovergestelde van wat Jezus onderwees. Jezus onderwees helemaal niet dat een overvloed aan spullen bijdraagt aan de overvloed van het leven.

Laten we verdergaan. Het punt is dat tevredenheid wordt aanbevolen. Trouwens, dit is niet alleen een stokpaardje van Paulus. We weten niet of Paulus Hebreeën heeft geschreven, maar wie Hebreeën ook heeft geschreven, hij benadrukte hetzelfde punt. In Hebreeën 13:5 zei hij:

Laat uw handelwijze zonder geldzucht zijn. Wees tevreden met wat u hebt, want Hij heeft Zelf gezegd: Ik zal u beslist niet loslaten en Ik zal u beslist niet verlaten.

HEBREEËN 13:5

Met andere woorden, wees er tevreden mee dat God bij je is. God is bij je. Dat zou genoeg moeten zijn.

Niet dat ik dit zeg vanwege gebrek, want ik heb geleerd tevreden te zijn in de omstandigheden waarin ik verkeer. En ik weet wat het is vernederd te worden, ik weet ook wat het is overvloed te hebben; in elk opzicht en in alles ben ik ingewijd, zowel in verzadigd te zijn als in honger te lijden, zowel in overvloed te hebben als in gebrek te lijden. Alle dingen kan ik aan door Christus, Die mij kracht geeft.

FILIPPENZEN 4:11-13

Sommige lezers hadden misschien veel spullen, en anderen misschien maar weinig. Sommigen hadden misschien vrijwel niets, maar dat maakte niet uit. Hij zei niet hoeveel spullen je zou moeten hebben. Hij zei alleen:

Wees tevreden met wat je hebt.

De hoeveelheid spullen die je hebt, doet er niet toe. Wees gewoon tevreden met de dingen die je hebt en wees niet hebzuchtig, want hebzucht en tevredenheid zijn elkaars tegengestelde. Wie tevreden is, is niet hebzuchtig. Wie hebzuchtig is, is niet tevreden.

24

Het geestelijke gevaar van rijk willen worden

Laten we verdergaan. Vers 9, 1 Timotheus 6:9:

Maar wie rijk willen worden, vallen in verzoeking en in een strik en in veel dwaze en schadelijke begeerten, die de mensen doen wegzinken in verderf en ondergang.

1 TIMOTHEÛS 6:9

Er staat niet dat ze erin kunnen vallen, maar dat ze erin vallen.

Het Engelse woord 'perdition', hier weergegeven met 'ondergang', betekent niets anders dan verdoemenis.

Want geldzucht is een wortel van alle kwaad. Door daarnaar te verlangen, zijn sommigen afgedwaald van het geloof, en hebben zich met vele smarten doorstoken.

1 TIMOTHEÛS 6:10

Letterlijk:

de wortel van al het kwaad, maar in deze context betekent het waarschijnlijk allerlei soorten kwaad.

U echter, o mens die God toebehoort, ontvlucht deze dingen. Jaag daarentegen gerechtigheid, godsvrucht, geloof, liefde, volharding en zachtmoedigheid na.

1 TIMOTHEÛS 6:11

We stoppen hier even om er iets over te zeggen. Hij zei in vers 9 dat niet degenen die rijk zijn, maar degenen die rijk willen worden in ernstig geestelijk gevaar verkeren. Een man die rijk is, kan ook in geestelijk gevaar verkeren, want als je rijk bent, komt

dat meestal doordat je dat wilde zijn. Maar er kan iemand zijn die alleen door Gods zegen rijk is en er niet aan hecht dat hij rijk is. Hij hoeft niet rijk te zijn. Het zou hem niet uitmaken als hij arm was. Hij ziet zijn rijkdom alleen als een vorm van rentmeesterschap die God hem heeft gegeven. Hij zou even tevreden zijn als hij niet rijk was. Zulke mensen zijn zeldzaam, maar ik ken er een paar.

Je kunt deze passage niet gebruiken om te zeggen dat alle christenen arm moeten zijn. Sterker nog, verderop, in vers 17, richt hij zich tot degenen in de gemeente die rijk zijn. Hij zegt hun dat ze rijk moeten zijn in goede werken, enzovoort. Met andere woorden, er is in de gemeente een groep mensen die niet arm was. Paulus zegt niet dat ze zich moeten schamen omdat ze rijk zijn. Maar hij zegt wel dat iedereen die rijk wil worden een probleem met zijn hart heeft.

Wat je verlangt, komt uit je hart. Je omstandigheden kunnen je verlangens weerspiegelen, maar dat hoeft niet. Een arm iemand wil misschien helemaal niet arm zijn, en een rijk iemand hecht er misschien niet aan dat hij rijk is. Het weerspiegelt misschien niet wat hij verlangt. Het kan gewoon zijn levenslot zijn. Hij kan in een rijk gezin geboren zijn. Hij kan op een verantwoordelijke en eerlijke manier hebben gewerkt, en dat werk bleek toevallig goed te betalen. Dat kun je hem niet verwijten. Als geld niet zijn oogmerk was, als rijk worden niet zijn doel was, als hij eenvoudig Gods wil deed en Gods wil toevallig iets was dat welvaart opleverde, dan behoort hij, zoals vers 17 aangeeft, tot de rijken voor wie bijzondere instructies gelden. En die instructies luiden niet: 'Leg een gelofte van armoede af.'

Toch moet iemand, of hij nu rijk is of niet, zijn eigen hart onderzoeken en zeggen: 'Wil ik rijk worden?' Kijk, iemand die heel arm is, kan zich juist op dit gebied heel erg schuldig maken, want arme mensen kunnen tevreden zijn of ontevreden. Als ze ontevreden zijn, kunnen ze heel goed gedreven worden door het verlangen rijk te worden. En hoewel ze misschien nooit rijk worden, kunnen ze zichzelf met al die smarten doorsteken en in precies die strik vallen waar Paulus het over had. Hoewel ze zelf niet rijk zijn, willen ze het wel zijn.

25

De waarde van geld ligt in het geven

Zodra je rijkdom op wat voor manier dan ook tot een prioriteit of een doel maakt, heb je de werkelijke waarden uit het oog verloren. Je kent waarde toe aan iets wat in Gods ogen geen noemenswaardige waarde heeft. Je geld heeft een waarde. Zoals ik eerder zei, kun je het gebruiken voor godvruchtige dingen. Maar het heeft geen persoonlijke waarde voor je ziel, voor iets wat blijvend is. Het kan zijn dat het je ziel ten goede komt als je je geld weggeeft. En het kan ook de ziel van iemand anders ten goede komen, doordat je een zendeling ondersteunt die eropuit gaat en andere mensen bereikt.

Er zijn goede dingen die je met geld kunt doen, en het heeft een waarde. Het probleem is dat die waarde niet ligt in het vasthouden ervan. De waarde die je hebt, ligt niet in het vergaren ervan. De waarde van geld ligt in het weggeven ervan, want geven is goed voor je ziel. En het is goed voor andere mensen dat je Gods werk ondersteunt en geeft. Dat is dus iets interessants. We willen niet zeggen dat geld iets slechts is. En Paulus zegt niet dat geld de wortel van alle kwaad is. Geld is eigenlijk iets goeds en belangrijks en noodzakelijks wanneer het juist wordt gebruikt. Net zoals geldt:

Maar wij weten dat de wet goed is, als men die wettig gebruikt,

1 TIMOTHEÛS 1:8

zo wordt ook geld op een wettige manier gebruikt. Maar als het onwettig wordt gebruikt, of op een manier die niet het juiste gebruik is, kan het, net als de wet, dodelijk zijn. Geld kan dodelijk zijn.

En het onwettige gebruik van geld, of het verkeerde gebruik van geld, is dat je je hart erop zet. In Prediker staat:

Wie het geld liefheeft, wordt van geld nooit verzadigd, en wie de overvloed liefheeft, niet van inkomsten. Ook dat is vluchtig.

PREDIKER 5:9

En dat is waar. Je hart op iets anders dan God zetten is dom. Maar de reden dat hij juist geld noemt, is dat christenen vaak in die strik vallen.

26

De sluipende gevaren van hebzucht

Er zijn twee ondeugden waarvoor Jezus het woord ‘pas op’ gebruikte. Er waren ook andere dingen waarvoor Hij zei dat je moest oppassen, zoals:

‘Pas op voor mensen.’ En dat je moest oppassen voor bepaalde omstandigheden. Maar als het gaat om morele eigenschappen die ondeugden zijn en waarvoor Hij ons waarschuwde op te passen, zei Hij:

Intussen, toen er een menigte van tienduizenden mensen bijeengekomen was, zodat zij elkaar bijna onder de voet liepen, begon Hij te spreken, allereerst tot Zijn discipelen: Wees op uw hoede voor het zuurdeeg van de Farizeeën, dat is de huichelarij.

LUKAS 12:1

Dat is huichelarij. En:

En Hij zei tegen hen: Kijk uit en wees op uw hoede voor de hebzucht. Immers, al heeft iemand overvloed, zijn leven behoort niet tot zijn bezit.

LUKAS 12:15

Huichelarij en hebzucht.

‘Pas op’ betekent ‘wees op je hoede voor’. Hij heeft nooit gezegd: ‘Pas op voor overspel of dronkenschap of godslastering of moord of iets dergelijks.’ Waarom? Je hoeft niet zo heel goed op te letten om dat te zien. Dat is openlijke zonde. Dat is duidelijk. Als

christen weet je dat overspel verkeerd is. Je weet dat het verkeerd is als je moordzuchtig bent. Je kunt die dingen niet zo gemakkelijk in je geest verbergen zonder te weten dat ze er zijn. Maar huichelarij en hebzucht zijn verraderlijke dingen.

Christenen die overspel plegen, weten dat ze niet doen waartoe het christendom hen oproept. Ze weten dat ze daarmee in overtreding zijn. Mensen die moorden of stelen, weten dat ze daarmee tegen het christendom ingaan. Maar mensen die huichelachtig en hebzuchtig zijn, beseffen vaak niet eens dat ze in zonde leven. Sterker nog, huichelachtige mensen denken soms dat ze de rechtvaardigste mensen van allemaal zijn. En bij mensen die hebzuchtig zijn, komt soms nooit de gedachte op dat hun liefde voor geld hen van God heeft afgesneden. Daarom zei Jezus:

Pas op, pas op, pas op.

Liefde voor geld is iets heel sluipends en dodelijks.

27

Steeds meer rijkdom najagen

Hij zegt:

Maar wie rijk willen worden, vallen in verzoeking en in een strik en in veel dwaze en schadelijke begeerten, die de mensen doen wegzinken in verderf en ondergang.

1 TIMOTHEÛS 6:9

Want je kunt niet naar rijkdom verlangen zonder in zekere zin al gevallen te zijn. Je hebt dan al een verkeerd waardestelsel aanvaard. Denk je dat rijk zijn wenselijker is dan arm zijn? Niet per se. In de wil van God zijn is het enige wat wenselijk is, of dat nu betekent dat je rijk bent of arm. Iedereen die van rijk worden een doel heeft gemaakt, heeft geestelijk gesproken al het contact met de werkelijkheid verloren. Hij is in verzoeking gevallen en blijft in verdere verzoeking en een strik vallen. En hij raakt gevangen in de eindeloze kringloop van steeds meer vergaren, die nooit voldoening brengt.

En veel mensen die Paulus beslist rijk zou noemen, vinden zichzelf nog niet rijk, omdat ze zichzelf vergelijken met mensen die nog rijker zijn. Ik weet zeker dat Donald Trump zichzelf rijk vindt, en dat is hij ook. Maar er zijn mensen die een tiende hebben van wat Donald Trump heeft, en die zijn ook rijk. Toch zouden ze dat zelf niet vinden, omdat ze zichzelf met hem vergelijken en zeggen: 'Er is nog een lange weg te gaan voordat ik echt een rijk man ben.' Eerlijk gezegd denk ik dat de meesten van ons rijk zijn. Sommigen van jullie hebben op dit moment misschien geen cent te makken. Ik weet het niet. Maar je hebt kleren aan. Je hebt een volle maag, en als dat niet zo is, ga je binnenkort een maaltijd eten. Je hebt een dak boven je hoofd. Er zijn mensen die zelfs dat niet hebben. Vergeleken met de meesten hebben wij het echt goed.

Als je het goed wilt blijven hebben, dat wil zeggen, als dat een van je doelen of prioriteiten is, dan is dat geestelijk gezien niet goed. Het zal je er soms van weerhouden te doen wat je behoort te doen. Het zal je ervan weerhouden hulp te geven aan iemand die wat armer is dan jij. Het zal je ervan weerhouden naar het zendingsveld te gaan, waar geen zekerheid is en geen welvaart in het vooruitzicht ligt.

28

God dienen en het geloof bewaren

Let op wat Paulus in vers 11 zegt:

U echter, o mens die God toebehoort, ontvlucht deze dingen.
Jaag daarentegen gerechtigheid, godsvrucht, geloof, liefde,
volharding en zachtmoedigheid na.

1 TIMOTHEÛS 6:11

Dat wil zeggen, het najagen van geld.

Je kunt niet allebei tegelijk najagen. Of, zoals Jezus het verwoordde:

Niemand kan twee heren dienen, want of hij zal de één haten en de ander liefhebben, of hij zal zich aan de één hechten en de ander minachten. U kunt niet God dienen en de mammon.

MATTHEÛS 6:24

Als je God dient, betekent dat dat je Hem nastreeft. Als je de mammon dient, betekent dat dat je die nastreeft. Als het je doel is om rijk te zijn, kun je dat niet verenigen met het doel om in de wil van God te zijn. Rijk zijn is prima als dat Gods wil voor je is, maar het zou je nauwelijks iets moeten kunnen schelen of je rijk bent of arm, zoals Paulus hier aangeeft.

Dat verlangen naar geld begint mensen mee te trekken in veel dwaze en schadelijke begeerten, die mensen doen wegzinken in verderf en ondergang. Dat is een volkomen verlies van behoud. Hij geeft in vers 10 aan dat

Want geldzucht is een wortel van alle kwaad. Door daarnaar te verlangen, zijn sommigen afgedwaald van het geloof, en hebben zich met vele smarten doorstoken.

1 TIMOTHEUS 6:10

vanwege hebzucht, omdat ze bezittingen wilden hebben. Hij spreekt niet over een denkbeeldige situatie. Hij spreekt over gevallen die hij al kent. Hij kent gevallen van broeders die in het geloof waren, maar zijn afgedwaald en niet in het geloof zijn, en die door de liefde voor geld zijn verdronken in ondergang en verderf.

We moeten het niet licht opvatten wanneer Jezus zei:

Nogmaals zeg Ik u: Het is gemakkelijker dat een kameel door het oog van een naald gaat, dan dat een rijke het Koninkrijk van God binnengaat.

MATTHEÛS 19:24

Hoewel het niet onmogelijk is, moet het buitengewoon zeldzaam zijn. Christenen houden zichzelf voor de gek als ze denken dat ze het beste van deze wereld kunnen hebben en ook het beste van de volgende.

Denk aan het verhaal van Lazarus en de rijke man. Alles wat we over de rijke man weten, is dat hij rijk was. Verder weten we niets over hem. Hij hielp ook de armen buiten zijn poort niet. Alles wat we over Lazarus weten, is dat hij arm was. Er moeten andere dingen, andere factoren in hun leven zijn geweest die in het verhaal niet worden genoemd. Lazarus moet bijvoorbeeld in het geloof zijn gestorven en de rijke man niet in het geloof. Maar ze bevonden zich allebei in het dodenrijk, en Lazarus vond verlichting in de schoot van Abraham, en de rijke man was in de vlammen.

De rijke man zei:

En hij riep en zei: Vader Abraham, ontferm u over mij en stuur Lazarus naar mij toe en laat hem de top van zijn vinger in het water dopen en mijn tong verkoelen, want ik lijd vreselijk pijn in deze vlam.

LUKAS 16:24

Abraham zei:

Abraham echter zei: Kind, herinner u dat u het goede deel ontvangen hebt in uw leven en Lazarus evenzo het kwade. En nu wordt hij vertroost en u lijdt pijn.

LUKAS 16:25

Dit verhaal leert niet dat arm zijn een middel tot behoud is, want er zijn veel arme mensen in deze wereld die in de hel zullen branden omdat ze, hoewel ze arm zijn, goddeloos zijn. En er zijn sommige rijke mensen die in de hemel zullen zijn. Maar de boodschap is beslist dat je een beetje onredelijk bent als je eist dat je plezier en zekerheid en welvaart en luxe hebt in dit leven en ook in het volgende.

Laten we redelijk zijn. Dit leven heeft een heel ander waardenstelsel dan het volgende. Dat wil zeggen: deze gevallen wereld heeft een ander waardenstelsel dan de hemel. Daarom kun je niet najagen wat in deze wereld waardevol wordt gevonden en tegelijkertijd najagen wat in de hemel waardevol wordt gevonden, want:

En Hij zei tegen hen: U bent het die uzelf rechtvaardigt voor de mensen, maar God kent uw hart. Want wat hoog is onder de mensen, is een gruwel voor God.

LUKAS 16:15

Eén ding dat onder mensen heel hoog wordt gewaardeerd, is rijk worden. Wie rijk willen worden, hebben een houding die voor God een gruwel is. En:

Maar wie rijk willen worden, vallen in verzoeking en in een strik en in veel dwaze en schadelijke begeerten, die de mensen doen wegzinken in verderf en ondergang. Want geldzucht is een wortel van alle kwaad. Door daarnaar te verlangen, zijn sommigen afgedwaald van het geloof, en hebben zich met vele smarten doorstoken.

1 TIMOTHEUS 6:9-10

29

De goede strijd van het geloof

Vers 11:

U echter, o mens die God toebehoort, ontvlucht deze dingen. Jaag daarentegen gerechtigheid, godsvrucht, geloof, liefde, volharding en zachtmoedigheid na.

1 TIMOTHEÛS 6:11

Denk eraan:

Maar de godsvrucht is inderdaad een bron van grote winst, vergezeld van tevredenheid.

1 TIMOTHEÛS 6:6

Jaag dus godsvrucht na.

Deze deugden zijn ons vertrouwd. We weten wat ze zijn.

Strijd de goede strijd van het geloof. Grijp naar het eeuwige leven, waartoe u ook geroepen bent en de goede belijdenis afgelegd hebt voor vele getuigen.

1 TIMOTHEÛS 6:12

Die woorden:

Grijp het eeuwige leven vast betekenen niet dat Timotheus nog niet tot behoud was gekomen en geen eeuwig leven had. Maar ze suggereren dat we, ook al zijn we behouden, nog steeds voortdurend een wedloop lopen en nog steeds voortdurend oorlog voeren. Het is een strijd die we trouw moeten strijden om het uiteindelijke doel te kunnen grijpen, namelijk sterven in het geloof. Hij heeft zojuist verteld over sommigen die door hebzucht van het geloof zijn afgedwaald. Ze zijn in handen van de vijand gevallen. De verleiding en de strik van de duivel hebben hen gevangen. Daar moet je tegen strijden. Je moet tegen de duivel strijden. Je moet tegen die verleiding strijden. Je moet het eeuwige leven grijpen. In deze specifieke context verwijst dat naar het uiteindelijke eeuwige leven na dit leven. In zekere zin hebben we al eeuwig leven, maar we kunnen het verliezen. We kunnen het opgeven. We kunnen ervan weglopen. Maar je moet het eeuwige leven grijpen. Ik begrijp dat als sterven in het geloof, terwijl je het eeuwige leven nog steeds in je greep hebt op het moment dat je van dit leven overgaat naar het volgende. Daar draait die strijd helemaal om.

30

Timotheus' goede belijdenis

Nu zegt hij:

Waar toe Dat wil zeggen: tot het eeuwige leven.

Ik beveel u voor God, Die alle dingen levend maakt, en voor Christus Jezus, Die onder Pontius Pilatus de goede belijdenis afgelegd heeft, dit gebod onbevlekt en onberispelijk in acht te nemen, tot de verschijning van onze Heere Jezus Christus. De zalige en alleen machtige Heere, de Koning der koningen en Heere der heren, zal die op Zijn tijd laten zien,

1 TIMOTHEÛS 6:13-15

Het Engelse woord 'Potentate', hier weergegeven met 'alleen machtige Heere', betekent gewoon een koning, een heerser.

Hij Die als enige onsterfelijkheid bezit en een ontoegankelijk licht bewoont; Hem heeft geen mens gezien en niemand kan Hem ook zien. Hem zij eer en eeuwige kracht. Amen.

1 TIMOTHEÛS 6:16

Dat is een lange zin.

We zien dat Paulus hier al gauw weer in een lofprijzing overgaat. Het meest raadselachtige deel van deze passage is wat ermee wordt bedoeld wanneer er staat dat Timotheus de goede belijdenis heeft afgelegd in de aanwezigheid van veel getuigen. En dat wordt vervolgens vergeleken, of misschien zelfs tegenovergesteld, aan Jezus Christus, Die voor Pontius Pilatus getuigenis heeft afgelegd van de goede belijdenis.

Volgens mij spoort Paulus Timotheus hier aan om zijn roeping waar te maken, en ook te leven naar wat hij in het bijzijn van veel getuigen heeft beleden te geloven. Er was een moment waarop hij voor veel getuigen stond en beleed dat hij een christen was. Hij beleed dat hij een dienaar van God was. En in wezen wordt hij eraan herinnerd: ‘Vergeet niet wat je hebt gezegd. Er waren veel getuigen. Ze zullen je houden aan wat je hebt gezegd. Val er daarom niet van af. Strijd de strijd van het geloof. Grijp wat je hebt beleden. Grijp dat waartoe je geroepen bent en wijk er op geen enkele manier van af. Je hebt in het bijzijn van veel getuigen gesproken.’

Waarschijnlijk verwijzen die vele getuigen naar de oudsten die hem de handen oplegden en hem vanuit Lystra uitzonden toen hij voor het eerst in de bediening kwam. Waarschijnlijk moest hij bij zijn inzegening een soort verklaring afleggen over wat zijn visie was of waartoe hij zich verbond. Daarna legden ze hem de handen op en zegenden ze hem in. Het kan ook anders zijn geweest. Veel getuigen kan eenvoudig verwijzen naar het feit dat er gedurende Timotheus’ hele werk in de bediening veel mensen zijn geweest die hem de juiste dingen hebben horen zeggen. Er zijn veel mensen geweest die hem hebben horen belijden dat hij een christen was.

31

Trouw blijven wanneer de dood dreigt

Hoe dan ook, wat Paulus lijkt te zeggen, is dat je bereid moet zijn die goede belijdenis af te leggen, of de getuigen nu vijandig of vriendelijk zijn. Als die vele getuigen voor wie Timotheus sprak, de oudsten van zijn eigen gemeente zijn, of zelfs de christenen in veel verschillende steden waar hij heeft gediend, ook in Efeze, dan vergt het nog steeds niet zo ontzettend veel vrijmoedigheid om in het openbaar voor Jezus uit te komen en Hem te belijden te midden van mensen die daar welwillend tegenover staan. Dat is één ding, maar Jezus heeft voor Pontius Pilatus getuigenis afgelegd van de goede belijdenis, en die man stond daar niet welwillend tegenover.

Toen Jezus’ dood of Zijn leven op het spel stond, lijkt het erop dat Paulus tegen Timotheus zei: ‘Ik hoop dat je niet zult afwijken van diezelfde belijdenis die je voor vriendelijke getuigen hebt afgelegd wanneer je voor vijandige getuigen moet staan.’

Denk aan Jezus. Jij en Hij hebben allebei een goede belijdenis afgelegd, maar jij deed dat voor getuigen die vriendelijk waren. Hij deed het voor Pontius Pilatus.'

Ik geloof dat Paulus hiermee aangeeft dat je trouw moet zijn tot de dood. Als het moeilijk wordt, laat je daardoor dan niet van je doel afbrengen. Blijf trouw, zelfs in een situatie waarin de dood dreigt, waarin je leven wordt bedreigd. Dat lijkt te verklaren waarom Paulus in vers 13 de term 'God' gebruikt:

Strijd de goede strijd van het geloof. Grijp naar het eeuwige leven, waartoe u ook geroepen bent en de goede belijdenis afgelegd hebt voor vele getuigen. Ik beveel u voor God, Die alle dingen levend maakt, en voor Christus Jezus, Die onder Pontius Pilatus de goede belijdenis afgelegd heeft, dit gebod onbevlekt en onberispelijk in acht te nemen, tot de verschijning van onze Heere Jezus Christus. De zalige en alleen machtige Heere, de Koning der koningen en Heere der heren, zal die op Zijn tijd laten zien,

1 TIMOTHEÛS 6:12-15

En ook in vers 16, God:

Hij is de enige die onsterfelijk is.

De context lijkt te zijn dat je op een dag in een levensbedreigende situatie kunt terechtkomen vanwege het standpunt dat je inneemt. Maar laat je daardoor niet bang maken. God is Degene Die leven geeft. God is Degene Die onsterfelijkheid bezit. Daarmee wordt bedoeld dat als iemand die zal hebben, hij die van Hem moet ontvangen. Niemand zal onsterfelijkheid hebben, behalve door in Hem gevonden te worden Die haar bezit.

De verwijzing naar leven en naar onsterfelijkheid lijkt dus te wijzen op een conflict met de dood, of een tegenstelling daarmee. Er wordt gezegd: 'Maak je geen zorgen over de dood.' Toen Jezus de dood onder ogen zag, hield Hij Zijn belijdenis nog steeds ongeschonden, zelfs tegenover Pontius Pilatus. Je moet vasthouden aan die goede

belijdenis die je al tegenover welwillende getuigen hebt afgelegd. En je moet die waarheid onbevlekt, onberispelijk bewaren totdat onze Heere verschijnt, zelfs als de dood je zou bedreigen.

32

Gods onsterfelijkheid en ontoegankelijk licht

In vers 15 staat:

‘Op Zijn eigen tijd.’ En:

‘Hij zal laten zien wie die gezegende en heilige Koning der koningen en Heer der heren is.’ [Vertalersnoot: dit is de lezing van de spreker. In de hierboven aangehaalde HSV is de Koning degene die de verschijning op Zijn tijd zal laten zien.] Dat lijkt mij te betekenen dat God op Zijn tijd aan de wereld zal openbaren wie de ware Koning der koningen is. Op dit moment heeft de wereld de luxe om in twijfel te trekken of Jezus is Wie Hij beweert te zijn. Wij weten Wie Hij is, maar de wereld is daar niet noodzakelijk van overtuigd. Ze hebben de luxe om niet te geloven, maar die zullen ze dan niet hebben. God zal op Zijn eigen tijd openbaar maken wie de Koning der koningen is en wie de Heere der heren is.

Wanneer er staat dat Hij alleen onsterfelijkheid bezit, zou je kunnen zeggen: ‘Maar bezitten wij als christenen dan niet ook onsterfelijkheid?’ Het antwoord zou ja zijn, maar alleen omdat wij Hem bezitten. Onsterfelijkheid is eenvoudigweg een eigenschap van Hem. En als wij in Hem gevonden worden, dan delen wij met Hem in Zijn onsterfelijkheid, zoals wij ook met Hem delen in Zijn dood, opstanding en Zijn andere eigenschappen.

Er staat:

Hij Die als enige onsterfelijkheid bezit en een ontoegankelijk licht bewoont; Hem heeft geen mens gezien en niemand kan Hem ook zien. Hem zij eer en eeuwige kracht. Amen.

1 TIMOTHEÛS 6:16

Het lijkt vreemd dat Paulus een uitdrukking voor God zou gebruiken die Zijn ontoegankelijkheid benadrukt, aangezien het christendom juist datgene is wat God toegankelijk maakt voor de mens. Maar de waarheid heeft natuurlijk twee kanten. Deze God, Die voor ons toegankelijk is gemaakt, is niettemin een verheven God, een hoge God. Hij is geen amicaal maatje van ons. Hij is een ontzagwekkende God. En hoewel wij door de verdiensten van Jezus Christus toegang tot Hem hebben gekregen, is Hij geen God Die op enige andere voorwaarde gemakkelijk te benaderen is. In feite is Hij op geen enkele andere voorwaarde te benaderen.

Het licht waarin Hij woont, kan de aanwezigheid van enige duisternis niet verdragen. Daarom kan iemand die enige duisternis in zich heeft, eenvoudigweg niet tot Hem naderen. Hij woont in een ontoegankelijk licht. Dit stemt overeen met 1 Johannes hoofdstuk 1, vers 5, waar staat: [Vertalersnoot: de spreker noemt vers 7, maar haalt vers 5 aan.]

Dit is de boodschap die wij van Hem gehoord hebben en u verkondigen: God is licht en in Hem is helemaal geen duisternis.

1 JOHANNES 1:5

Als wij zeggen dat wij gemeenschap met Hem hebben en wij toch in de duisternis wandelen, liegen wij en doen de waarheid niet.

1 JOHANNES 1:6

Want je kunt geen gemeenschap hebben met Hem Die woont in een ontoegankelijk licht, in Wie helemaal geen duisternis is, en je kunt niet in de duisternis wandelen en tegelijkertijd gemeenschap met Hem hebben.

33

Rijken leren op God te vertrouwen

Beveel de rijken in deze tegenwoordige wereld dat zij niet hoogmoedig zijn, en hun hoop niet gevestigd houden op de onzekerheid van de rijkdom, maar op de levende God, Die ons alle dingen in rijke mate verschaft om ervan te genieten; ook om goed te doen, rijk te zijn in goede werken, vrijgevig te zijn en bereid om samen te delen. Zo verzamelen zij voor zichzelf een schat: een goed fundament voor de toekomst, opdat zij het eeuwige leven verkrijgen.

1 TIMOTHEÛS 6:17-19

Nu zijn er twee manieren om dit te begrijpen, al denk ik dat de ene betrouwbaarder is dan de andere. De ene is om ervan uit te gaan dat hij de rijke heidenen bedoelt.

Wanneer hij zegt:

rijk in deze tijd kan dat zeker wijzen op ongelovigen die rijk zijn. Want wij zijn uit deze tegenwoordige eeuw verlost, staat er elders in de Schrift, in Galaten hoofdstuk 1 enzovoort. En daarom zou hij degenen kunnen bedoelen die nog gevangenzitten en tot deze tegenwoordige eeuw behoren, die niet behouden zijn.

Hij zegt dus dat dit deel uitmaakt van je verantwoordelijkheid bij het evangeliseren. Degenen die zich tegen bekering verzetten omdat ze van geld houden, die zondaars daarbuiten met hun geld, die denken dat ze veilig zijn omdat ze aardse zekerheid hebben, zeg tegen hen: 'Ze moeten niet op hun aardse zekerheid vertrouwen. Ze moeten niet op hun onzekere rijkdom vertrouwen. Vertrouw op de levende God. Grijp het eeuwige leven. Kom tot behoud. Doe goede werken. Geef, deel', enzovoort. Dat is een mogelijkheid. Dat zou het zeker kunnen betekenen. Ik zie zeker dat daar iets voor te zeggen valt. Paulus zegt dus in wezen tegen Timotheus dat, wanneer hij bij zijn evangelisatiewerk rijke mensen het Evangelie brengt, dit zijn boodschap is: je moet je vertrouwen niet stellen op je rijkdom waarop je vertrouwt, maar op de levende God.

De andere manier om dit te zien, is dat hij het heeft over christenen in de gemeente die financieel ruimer bedeeld zijn dan anderen. Wanneer hij zegt:

ze zijn rijk in deze tijd betekent dat niet dat zij zelf tot de tegenwoordige tijd behoren. Het betekent dat de dingen waarmee ze rijk zijn, hun bezittingen, de dingen zijn die de rijkdommen van deze tegenwoordige wereld vormen. Dat wil zeggen, het zijn niet de rijkdommen die christenen waardevol vinden, maar het zijn de rijkdommen van de wereld. Dat betekent echter niet dat die niet in dienst van het Koninkrijk kunnen worden gesteld.

En rijke christenen moeten onderwezen en gewaarschuwd worden dat het gevaar bestaat dat ze op rijkdom vertrouwen. Hun moet worden gezegd dat ze niet op hun rijkdom moeten vertrouwen, maar op God. Ze moeten leven uit geloof. Dat betekent niet dat ze geen baan mogen hebben of iets dergelijks. Soms kan het dat betekenen, maar het betekent dat ze op God vertrouwen, en dat hun vertrouwen op geen enkele manier op iets materieels rust, omdat die materiële dingen onzeker zijn. Hij noemt ze:

‘Rijkdom die geen zekerheid biedt.’ En rijkdom is zeker zo onzeker als wat dan ook. De rijkste persoon, die het meest opzij heeft gelegd—

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Lukas 10:7
- Mattheüs 10:10
- 1 Timotheüs 5:19-20
- 1 Timotheüs 5:21
- Mattheüs 18:16
- 1 Timotheüs 5:1
- 1 Timotheüs 5:20
- Jakobus 3:1
- 1 Timotheus 5:21
- 1 Timotheüs 5:22-25
- 1 Korinthe 8:13

- 1 Timotheus 5:23
- 1 Timotheüs 6:1-2
- Titus 2:9
- Efeze 6:5-7
- 1 Korinthe 7:21
- Kolossenzen 4:1
- 1 Timotheus 5:3
- 1 Timotheus 5:17
- 1 Petrus 2:18
- 1 Petrus 2:19
- 1 Petrus 2:20-21
- 1 Timotheüs 6:3-5
- Mattheüs 5:5
- Mattheüs 28:19-20
- Efeze 5:23
- 2 Korinthe 3:1
- 1 Timotheüs 6:6
- Filippenzen 4:11-13
- 1 Timotheüs 6:7
- Job 1:21
- 1 Timotheüs 6:8
- Mattheüs 6:33
- Filippenzen 4:12
- 1 Korinthe 4:11
- Lukas 12:15
- Johannes 10:10
- Hebreeën 13:5
- 1 Timotheüs 6:9
- 1 Timotheüs 6:10
- 1 Timotheüs 6:11
- 1 Timotheüs 1:8
- Prediker 5:9
- Lukas 12:1
- Mattheüs 6:24

- 1 Timotheus 6:10
- Mattheüs 19:24
- Lukas 16:24
- Lukas 16:25
- Lukas 16:15
- 1 Timotheus 6:9-10
- 1 Timotheüs 6:12
- 1 Timotheüs 6:13-15
- 1 Timotheüs 6:16
- 1 Timotheüs 6:12-15
- 1 Johannes 1:5
- 1 Johannes 1:6
- 1 Timotheüs 6:17-19

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.